

Alba Egea Ramon

Tutor: Fàtima Prat

Curs: 2011-2012

ÍNDEX

- Introducció.....pag. 3-4
- 1.Context Mataroní durant els anys de funcionament de l'Escola.....pag. 5-16
  - Política: 1a meitat segle XIX
  - Política: 2a meitat segle XIX
  - Situació local
  - Societat mataronina
  - Segle XX
- 2. Fundació de l'Escola.....pag.17-20
- 3. Estudis que s'impartien.....pag. 20-24
- 4. Qui era el personal que formava l'escola.....pag.25-29
  - Professors
  - Alumnes
- 5. L'edifici pag.29-31
- 6. Les altres activitats de l'escola.....pag. 33-34
- 7.L'Escola al llarg dels anys.....pag.34-37
- 8. De l'Escola d'Arts i Oficis a la Formació Professional.....pag.38-39
- 9. Esfondrament d'un llegat: Enderrocament de l'edifici.....pag.39-40
- Conclusions.....pag.41
- Annexes.....pag.42-48
- Bibliografia.....pag.49

Introducció

És difícil saber escollir un tema per poder desenvolupar en un treball d'aquestes característiques i per un apassionat de la història encara ho és més trobar un tema original que fins ara no s'hagi desenvolupat. La nostra ciutat de Mataró té una gran història i orígens per tant dóna fil a parlar d'infinitat de temes. Però per aquest treball vull acotar més i explicar uns orígens més concrets que sembla ser que tothom ha passat per alt i resulten ser de gran importància. Durant molts anys han passat nombroses generacions d'alumnes al Miquel Biada i el centre també ha rebut el seu prestigi hi ha anat evolucionant al llarg del temps adaptant-se als nous ensenyaments que imposava el govern, de totes maneres sempre ha estat característic la gran varietat de cicles formatius derivats de la Formació Professional de què disposava. Però ben bé d'on prové la idea de instruir a joves per que realitzessin un ofici? És el nostre institut el pioner d'aquests ensenyaments a la ciutat? Doncs no, resulta que el segle XIX es creà L'Escola d'Arts i Oficis de Mataró, un establiment que ha sigut objecte d'oblit per la majoria de ciutadans mataronins. Aleshores, vaig saber de l'existència d'un projecte per iniciar la memòria d'aquesta gran institució, un procés llarg i feixuc que portaria uns anys d'elaboració. Doncs, perquè no iniciar aquest projecte amb una memòria personal realitzant un treball de recerca on tregui a la llum el que va significar aquesta escola? Quin tema millor que aquest per explicar els orígens del meu centre escolar i a la vegada part de la història contemporània de la meva estimada ciutat.

Per tant, enfocaré aquest treball de tal manera que la base principal sigui la recerca, treballant sobretot amb arxius administratius que em proporcionarà l'arxiu municipal i comarcal i amb altres institucions que em permetin consultar fons històriques de la ciutat. Per completar la informació utilitzaré el recurs de testimonis orals que consistiran amb dues entrevistes a un alumne i professor de l'escola a més de ser fill d'un dels directors i a un altre antic alumne que va viure plenament el pas de l'Escola d'Arts i Oficis de Mataró a la Formació Professional fins el Miquel Biada. Tota aquesta informació em servirà per realitzar un redactat final que consistirà en la situació històrica en què es trobava la ciutat des dels inicis fins l'enderrocament de l'edifici, com a primer apartat, seguidament vindrà tot un cos del treball que parlarà de l'escola explicant els trets més importants que la caracteritzaven com la fundació, el seu mètode d'ensenyament, les matèries que impartia, entre d'altres a més d'una descripció detallada fent homenatge al seu edifici que formava

part també d'aquesta institució.

Finalment amb tot això hauré de demostrar quin era el paper que jugava a la ciutat i si fou rellevant per la formació dels mataronins. A més, a la mateixa vegada hauré de descobrir si aquest fenomen a nivell d'ensenyament va contribuir en el desenvolupament econòmic i social que estava patint la localitat durant la segona meitat del segle passat i que fou clau per determinar la situació actual de la ciutat.

1. Context Mataroní durant els anys de funcionament de l'Escola

L'escola d'arts i oficis de Mataró fou fundada a finals del segle XIX, l'any 1886, i tancà les seves portes setanta anys després. Durant aquest període Mataró esdevingué una ciutat de canvis i de desenvolupament clau per a la història i que afectà de manera relativa a aquesta entitat.

Política: Primera meitat del segle XIX

Als primers anys del segle XIX amb el pretext d'envair Portugal, les tropes de Napoleó van entrar al Principat i s'instal·laren a Barcelona essent rebuts com amics, tot més tard, acabaren ocupant per sorpresa la ciutadella i dominant la ciutat, seguidament passà al mateix a Madrid. Carles IV va renunciar al tro, Joseph Bonaparte fou proclamat el nou rei. Després d'assegurar les comunicacions amb la frontera francesa l'exercit napoleònic es veié obligat a dominar moltes localitats de la costa catalana, com Mataró, que fou atacada el 16 de juny de 1808 en una jornada de Corpus. Les tropes del general Lechi entraren violentament a cop de canó, saquejant alguns dels edificis de la ciutat, cremant cases i embarcacions i reprimint a la població després de superar a la resistència a l'altura de Montgat on participaren tots els ciutadans de totes les classes socials, tot i que finalment van haver-hi una gran quantitat de ferits i de danys materials. Durant els quatre anys següents la ciutat no va estar totalment dominada pels francesos, tot i que feien alguna incorció contra Mataró, i alguns comerciants van poder realitzar algunes expedicions a Amèrica. Mentre el país declarava la guerra per la independència. Al 1812, finalment els francesos s'instal·laren a la ciutat, concretament al convent dels caputxins i la ciutat tornà a caure en una etapa decadent, per això crearen una Junta Popular Benèfica per tal de fer front a les necessitats de la guerra i contribuir a tot tipus d'acció per l'alliberament del país. Mentre durava la guerra el poble espanyol convocà una reunió de representants de tot el país per elaborar una nova constitució, fou anomenada les Corts de Cadis. Aquesta constitució del 1812 es basava amb els principis de la revolució francesa, és a dir la igualtat, limitació del poder monàrquic i llibertat política. Aquest fet provocà un gran canvi en l'organització dels municipis així que l'alcalde no seria designat sinó escollit cada any. A principis de 1814 Napoleó quedà correlat a tots els fronts d'Europa i no tingué més remei que cedir Espanya a Ferran VII. Els liberals havien posat totes les esperances en aquest rei tot i que ell no va aprovar la constitució del 1812, i la va sorprendre. Per això l'any

1820, els dos generals Riego i Quiroga es rebel·laren contra l'absolutisme de Ferran VII i van restaurar la constitució. Aquest període va durar fins l'any 1823 i fou per Mataró una etapa de conflictivitat causada pel sentiment religiós de la població ja que la constitució de 1820 fomentava la supressió de monestirs d'ordres monacals. A la primavera de l'any 1823 la Santa Aliança, una organització internacional dedicada a restaurar el govern absolutista, va enviar un exèrcit francès anomenat Cent Mil Fills de Sant Lluís per intentar retornar a Ferran VII al poder i abolir la constitució. Tot aquesta situació política no afectà directament a Mataró, ja que la població tendia a idees liberals, només es reflectí en uns canvis de composició dels ajuntaments, que foren regits normalment pels homes de la tendència política predominant.

Després de la mort de Ferran VII, al 1833, es crearen dos bàndols: els carlins, que deien que el monarca havia de ser el seu germà Carles i els Isabelins partidaris d'Isabel la seva filla, aquests dirigiren represàlies contra qualsevol institució sospitosa d'afavorir o fer costat a la causa tradicionalista carlina. Per això, el 1835 el convent dels caputxins fou incendiat i posteriorment i hagueren altres enfrontaments similars. Els isabelins guanyaren la primera guerra carlina (1833-1840) i s'anaren posicionant dues tendències, la dels moderats, que eren els que s'aferrissaven als seus interessos, i la dels progressistes que proposaven molts canvis i reformes. Cada bàndol anava assolint al poder mitjançant els "pronunciamientos" que eren cops de força militar. Però tant els moderats o el progressistes van dur a terme una política centralista que no satisfieia les necessitats del poble català.

Política: Segona meitat del segle XIX

La política continuava igual d'inestable i per culpa de la seva gran intervenció i el seu govern clarament posicionat amb els conservadors pel setembre de 1868 l'exèrcit espanyol dels generals Serrano i Prim amb l'ajuda dels tres partits polítics (unionistes, democràtics i progressistes) va acabar amb la monarquia borbònica expulsant a Isabel II. El govern provisional creat pels guanyadors convocà eleccions a Corts i elaboraren una nova constitució (la de 1869) que tingué un caire monàrquic, és a dir, havien destituït a la reina però no havien acabat amb el sistema monàrquic. Sense monarca, els governants decidiren portar un rei d'una família reial europea així va sorgir Amadeu de Savoia que començà a regnar a principis del 1871 i només arribar a Espanya mataren el seu general

de confiança el general Prim. En veure que la situació política del país no millorava ja que no va poder reconciliar les diferents tendències polítiques, Amadeu va abdicar.

Davant d'això els burgesos liberals espanyols van proposar provar de proclamar a Espanya un República, concretament la primera, al 11 de febrer de 1873. Aquesta tenia una orientació federalista i era partidària de donar una certa autonomia sempre i quan sigui compatible amb la nació a tots els territoris espanyols. Va fracassar estrepitosament ja que patia greus problemes interns i externs com per exemple el desbordament de les reivindicacions camperoles, crisi financera a les indústries, descontentament dels obrers, disputes entre els republicans federals i republicans unitaris, insurreccions carlines i l'inici de la guerra de Cuba, problemes que no varen poder resoldre els governants d'aquell temps. La seva fi arribà amb l'entrada a les cors del general Pavía el dia 3 de gener de 1874.

Amb el cop d'estat del general Martínez Campos al febrer de 1874 va entrar a Espanya el fill d'Isabel II, Alfons XII amb l'ajuda de l'antic polític Cánovas decidits a retornar el poder d'Espanya als Borbons i construï un nou sistema que ens aportí l'estabilitat política. Aquest govern es caracteritzava pel torn pacífic de dos grans partits dinàstics, els conservadors dirigits pel mateix Cánovas i els liberals amb Práxedes M. Sagasta, i una aparença d'unes eleccions netes però moltes vegades falsejades. Podem dir que si es va poder mantenir aquest sistema va ser gràcies als tres pilars econòmics com eren la indústria siderúrgica basca, la creixent indústria tèxtil catalana i l'elevada exportació de vins a França, a més de les figures dels cacics i les tupinades que ajudaven amb la falsificació electoral i a consolidar l'estat.

1885 va morir el monarca Alfons XII però això no suposà cap entrebanc ja que el sistema no es modificà gràcies al pacte del Pardo, els dos partits acordaren continuar amb el torn pacífic de partits.

Però aquest sistema no va aportar l'estabilitat general que desitjava i el sistema començà a trontollar amb la pèrdua de Cuba i Filipines l'any 1898 que era l'últim símbol d'un antic imperi colonial.

Situació local del segle XIX

Tot aquesta política afectà d'una manera rellevant a la vida quotidiana de la ciutat, però mentre succeïa la ciutat també anava avançant i desenvolupant-se.

Pel que fa al urbanisme, durant els primers anys la construcció urbana no estava activa va ser durant els anys trenta i quaranta que començaren la creació de noves zones i carrers. El senyor Andreu Llauder un terratinent cedí les seves terres per continuar el carrer amb aquest nom i amb la projecció de carrers com els del Beat de Sant Josep Oriol, de Montserrat, de Sant Desideri i el Molí, tots aquests envoltant la horta del Lleó que més tarde es convertiria en la plaça de Cuba. Tot aquest impuls constructiu va estar influït amb el desenvolupament de les indústries de filats i teixits amb la instal·lació de la màquina de vapor. També podem dir que en general les cases de Mataró eren d'una sola planta i pis, tot i que van haver-hi algunes amb dos o tres pisos, totes acompanyades amb jardí o hort i un bon pou d'aigua. Mataró comptava amb 79 carrers i 8 places, de les quals la plaça Sant Anna ja s'anava perfilant com la primera plaça de la ciutat per la seva situació i la seva capacitat.

L'any 1857 la població mataronina arribà als 16.595 habitants que situava a la ciutat com la segona de la província a nivell demogràfic. Van arribar a aquest nombre tot i l'any 1854 patir un gran brot de còlera que va acabar amb la vida de mols ciutadans arribant a la cota màxima de mortalitat. Però gràcies a l'elevat índex de natalitat aviat poguera ésser compensat. Anys després, no es va trigar en fer obres de millores en determinats edificis públics com la construcció de la nova façana de Santa Maria el 1861 o la reforma arquitectònica de la Casa de la Ciutat a principis del 1866. Més tarde per demostrar el gran desenvolupament urbanístic de la ciutat la dividiren en dues parroquies, d'aquesta manera s'inaugurà l'any 1868 la nova parròquia de Sant Joan. Per acabar aquest creixement urbanístic i demogràfic cal remarcar els projectes que es realitzaren a aquella època, el més important s'ens dubte el de l'eixample. Per tal d'encabir tota la població que havia augmentat considerablement l'ajuntament va dissenyar el pla de l'eixample i reforma interior de la ciutat, la confecció es posà en marxa l'any 1877 i fou elaborada per Melcior Palau i Emili Cabanyes Hi fou prevista l'edificació de 4.713 cases. Altres projectes d'urbanització van ser les aigües potables, l'enllumenat públic, el cementiri, la caserna, la presó i el curs urbà de la riera de Cirera. Cal afegir també que durant el final de segle, més concretament l'any 1900 s'enregistraren 19,704 habitants, és a dir que Mataró doblà en la centúria el nombre dels habitants que tenia en començar-la.

Malgrat el gran augment de desenvolupament econòmic, urbà i demogràfic les

institucions i equipaments socioculturals, d'instrucció, d'assistència sanitària, i benèfic social, foren escasses. El sorgiment d'aquestes entitats estava en mans de la iniciativa privada per institucions confessionals

Alguns exemples d'aquestes noves entitats serien l'ateneu mataroní una institució de caire cultural on tots els vespres es feien classes gratuïtes i es realitzaven certàmens culturals cada setmana. El museu municipal que sorgí l'any 1889, la creació d'una biblioteca pública, un arxiu municipal per guardar i ordenar tots els fons documentals de la ciutat entre d'altres.

Pel que fa a l'ensenyament rebé en aquesta època un fort impuls, durant bona part del segle les Escoles Pies de Santa Anna continuaren portant el pes de l'ensenyament dels nois a la població.

L'any 1846 s'havia obert una escola femenina gratuïta per a nenes pobres mantinguda per l'ajuntament, a l'eix convent de Carmelites al carrer de Sant Josep, regida per les religioses immaculades de Concepció.

El 1861 fou fundat el col·legi del cor de Maria a la Riera. Tot i l'obertura de nous centres aquests tenien poca capacitat i amb el creixement demogràfic a Mataró l'analfabetisme també era un gran problema causat no només per la manca d'escolaritat sinó també per la dificultat que tenia el proletariat d'accedir a l'ensenyament. A pocs anys d'edat ja s'entrava a treballar a les fàbriques.

De tota manera, la realització més important en el camp de l'ensenyament tècnic i professional d'aquest segle va ser la inauguració a l'any 1886 d'una Escola Municipal d'Arts i Oficis instal·lada al casal de l'antiga fleca del Carreró.

Pel que fa a l'economia, Mataró mai es va especialitzar en l'àmbit de l'agricultura i a la primera meitat del segle XIX utilitzava al mateix sistema que el segle anterior tot i que amb una extensió de terra diferent ja que per facilitar el creixement urbanístic de la ciutat en direcció ponent, l'any 1840, els ajuntaments d'Argentona i Mataró decidiren fer una permuta de terres dels seus respectius termes municipals segons la qual passà a formar part de Mataró el Pla d'en Boet a canvi del veïnat de Sant Jaume de Traià. El principal conreu de Mataró era la vinya tot i que l'any 1854 la producció de vi baixà considerablement arran de la plaga d'odíum. Pel que fa a la producció de cereals era insignificant, però en canvi les taronges de Mataró aconseguiren gran popularitat igual que

el conreu d'horta que cada vegada va començar a tenir més força.

Però entre 1868 i 1878 la fil·loxera causà greus pèrdues a l'agricultura francesa així que els nostres pagesos aprofitaren per estendre el conreu del vi i així omplir els mercats que havia ocupat l'agricultura del país veí. Tot això durà fins el 1882 quan la fil·loxera penetrà a les nostres terres.

Aleshores. A principis del segle XX el nombre d'hectàrees es reduïa a la meitat del que hi havia a mitjan del segle XIX. Així doncs amb el desastre de la vinya i la posterior desaparició dels tarongers causada per una forta gelada el 1891 els pagesos mataronins buscaren nous conreus com els de regadiu, que es van anar expandint sobretot el de la patata.

Sens dubte el gran creixement econòmic de la ciutat fou degut al gran expandiment 2 sector tèxtil en introduir-se la màquina de vapor. A principis de segle la indústria a Mataró era abundant i s'especialitzava en la fabricació de mitges de cotó i de seda, tot i ser nombroses les tècniques que utilitzaven eren gairebé artesanals amb unes màquines accionades de manera manual. Als anys vint la indústria tèxtil catalana va topar amb molts problemes, el principal era la manca d'un mercat suficient, causat per la pèrdua de tot el mercat protegit d'Amèrica que obligava a orientar-se a un mercat interior que era incapaç d'absorbir tota aquella producció. Un altre problema que també preocupava als industrials de teixits de cotó era la introducció de gèneres estrangers tot això provocà l'atur forçós dels obrers dels filats i de la fabricació de mitges de teler.. Finalment als anys trenta es confirmà una política proteccionista per a la fabricació cotonera així que a Mataró preservà la indústria tèxtil amb tres línies diferenciades: la filatura i tissatge del cotó, la fabricació de mitges i el teixit de lones per a veles.

Els anys quaranta varen ser una nova etapa de desenvolupament i consolidació de la indústria tèxtil ja que allò que caracteritza aquest període és la implantació dels vapors a la ciutat, és a dir a partir d'aquest moment les fàbriques utilitzaran la força motriu del vapor per fer funcionar els elements de producció, fet que va significar una gran revolució en el camp industrial i l'inici del maquinisme a Mataró. Concretament aquest mitjà tecnològic fou introduït a la ciutat l'any 1839 a la filatura "Joan Gordils". Al fet de la introducció al vapor a Mataró fou degut a diversos factors que l'afavorien, el principal fou la proximitat del mar cosa que facilitava la importació del carbó per via marítima. S'incrementà

considerablement la producció de teixits i filats de cotó i l'any 1848 ja hi havia 7 filatures mogudes a vapor amb maquinaria "mule jenny" que donaven feina amés de sis-cents treballadors

Durant la segona meitat de segle veurem una altra transformació de les activitats tèxtils que consistien amb la desaparició de la filatura i del teixit i la introducció del gènere de punt. Molts factors foren els responsables d'aquest esdeveniment, per una banda els industrials de filatura i del teixit optaren per situar-se arran dels rius, a l'interior de Catalunya per aprofitar la força de l'aigua que era molt més barata que el vapor.

D'altra banda la fabricació de gènere de punt oferia una sèrie d'avantatges com eren menys impostos, menys cost de salaris, pel fet d'utilitzar mà d'obra femenina i en general menys conflictes laborals. A més es perfeccionaren progressivament els telers rodons i s'introduïren els telers circulars de sistema anglès, anomenats també bateries, que eren molt adients per a la fabricació d'articles de punt sobretot en ser aplicats amb la força del vapor. Per ultim, un factor que també ajudà fou a causa de la marcada tradició artesanal dels habitants de la nostra ciutat.

Així doncs, així va començar l'expandiment d'aquesta indústria més característica de Mataró i la que donà treball a més ciutadans, concretament el 1879 donava ocupació a més de 2800 persones.

Deixant de banda la tèxtil, Mataró havia tingut altres indústries que comparades amb aquestes eren de menys rellevància. Es poden destacar la fabricació de terrissa i vidre, les adoberies o la metal·lúrgia i totes aquestes es mantenen d'una manera constant al llarg de tot el segle.

Per acabar cal parlar del transport i cal destacar en aquest segle un personatge i un fet molt important a nivell estatal, parlem de Miquel Biada. Fins aleshores el comerç s'havia realitzat gairebé sempre per mar i en trajectes curts per via terrestre però a partir d'aquest moment s'anirà emprant de forma progressiva el ferrocarril. El 28 d'octubre de 1848 es va posar en marxa el primer tren del país que anava de Barcelona a Mataró i Miquel Biada i Bunyol, un pilot de la marina mercant, home d'empresa i que es va enriquir a Cuba, tingué una intervenció molt destacada en la implantació d'aquest transport.

La societat mataronina

Al marge de tot això, el sentiment catalanista creixia i provocà la creació de partits

conservadors burgesos com la Lliga Regionalista.

Durant aquests anys la inestabilitat política afectava d'una manera relativa als ciutadans, això si, les irrupcions carlines eren les que trasbalsaven més en la vida local. Finalment aquesta inestabilitat semblava posar fi amb la restauració dels borbons però estava basada en una oligarquia que afavoria els més rics i manipulaven les eleccions. Això va comportar que es despertés al poble un gran sentiment de desconfiança política que va anar creixent a mesura que passaven els anys. Arrel d'aquesta política oficialista tan lluny de l'interès del poble el catalanisme es va anar desenvolupant. Cal destacar el gran paper de la Lliga Regionalista dins la Mancomunitat que van fomentar la cultura l'ensenyament i va millorar els serveis sanitaris i de la xarxa de comunicacions.

Per un altre costat l'obrerisme de casa nostra va anar adoptant un cert protagonisme, l'any 1854 esclatà el conflicte de les "Selfactines"; el 1855 hi va haver la primera vaga general i el 1864 es va produir una greu crisi econòmica en què sorgí la primera cooperativa de producció del país: "La Obrera Mataronense". Anys més tard es creà la "Unió de las Tres Classes de Vapor", una organització sindical que aconseguí un augment del salari i menys hores de jornada laboral mitjançant fortes pressions. Tot i així les tensions laborals es van anar agreujant en les dècades dels setanta vuitanta quan en alguns moments es van desencadenar algunes accions violentes en contra els industrials mataronins.

Pel que fa Catalunya i Espanya en general, les doctrines anarquistes eren les més esteses en el sector treballador i després de la Setmana Tràgica i l'execució de l'anarquista Francesc Ferrer i Guàrdia, fundador de l'escola moderna, es radicalitzaren més fundant així la "Confederación Nacional de Trabajadores" (CNT 1911).

Segle XX

Si parlem pròpiament del segle XX hem d'assenyalar quatre grans moments de la història que varen afectar d'una manera o altra a la nostra localitat, començarem parlant de la dictadura de Primo de Rivera, la segona república, la guerra civil i la postguerra, fins aquí narrarem tot allò que succeí a Mataró fins la fi de la nostra escola.

Per evitar l'entrada d'una república el general de Catalunya Miguel primo de Rivera va fer un cop d'estat amb el recolzament d'Alfons XIII, per redreçar el país i governar per la força. Va ensopegar amb una època de prosperitat econòmica europea i nord americana. Governà de l'any fins l'any 1930. Des de aleshores el seu govern es dividí en dues

etapes , el directori militar i el directori civil. En un principi es tractava d'una dictadura periòdica i per això va obtenir el recolzament dels socialistes, creien que el general podria retornar l'ordre al país. Podríem resumir els seus anys de dictadura dient que a nivell econòmic va fomentar les grans inversions en obres públiques, és a dir xarxes de carreteres i de ferrocarrils, proteccionisme i la creació de grans monopolis. A nivell social va suprimir les llibertats individuals va aplicar una política de repressió policial i va abolir la mancomunitat. Finalment a nivell polític va prohibir els partits i sindicats, va concentrà el poder en els militars.

Mentrestant, a Mataró el moviment obrer que havia adoptat aquelles idees anarquistes les quals havíem esmentat anteriorment, continuava treballant amb una gran intensitat però en silenci. Això ho demostra la creació de grans cooperatives com per exemple les Cristalleries de Mataró coneguda popularment com el forn del vidre de gran tradició a casa nostra creada al 1920 i la "Unió de cooperatives de Mataró el 1927, entitat que fou resultat de quatre cooperatives que es dedicaven a la branca del consum.

Pel que fa les activitats econòmiques del moment, la indústria el gènere de punt seguia sent l'activitat econòmic per excel·lència de la ciutat i primordial sobretot en els anys de la primera guerra mundial (1914-1918) que aprofitant la neutralitat del govern espanyol els industrials es convertien en els proveïdors de les potències que es trobaven en guerra. Però aquest gran progrés i desenvolupament es va trencar quan aquests països van recuperar el seu ritme o nivell de producció sense que s'hagués aprofitat aquella oportunitat per consolidar les estructures bàsiques de la nostra indústria. Així s'inicià una època de dificultats econòmiques que van culminar en la greu crisi del 1929

En canvi el sector agrícola deixant de banda dos anys de fil·loxera, havia anat convertint en hortes bona part de les terres de conreu, intensificant així la producció de patates i altres hortalisses, que va ser el conreu més característic de segona i tercera dècades del segle XX.

Amb aquest context, el 1930 Mataró ja assolía els 28.034 habitants enregistrats procedent de les províncies de València, Terol, Múrcia, Saragossa i Almeria.

Pel que fa a la urbanització és un moment de grans obres públiques com ara l'edificació a les actuals Rondes d'Alfons XII i de Prim i es realitzen millores urbanístiques com a més important, el desviament de la Riera de Cirera, un projecte iniciat ja al 1916; l'empedrat

dels tres quilometres de carreteres que travessaven Mataró; la reforma definitiva de la Rambla al 1928, que consistia en eliminar les dues rengleres de plàtans que vorejaven el seu passeig central i transformar-lo en calçada; i la construcció de la línia de tramvies de Mataró a Argentona i que fou inaugurada el 26 de maig de 1928.

De la dictadura varem passar a la "Dictablanda" amb el govern de del general Berenguer, aleshores començà un procés de democratització dels país quan el 12 d'abril de 1931 es van celebrar a tota Espanya unes eleccions municipals que tenien un caràcter de referèndum ja que en veure que les principals ciutats industrials guanyaren els partits republicans el rei opta per abandonar el país dient que el seu poble ja no el volia i que la seva presència fos causa de vessaments de sang.

Conseqüentment fou proclamada la segona República espanyola el 14 d'abril de 1931 que tingué tres etapes ben marcades. En la primera etapa, que constituïa del 1931 fins el 1933, les esquerres van intentar portar a terme un ampli programa de reformes com eren la creació d'escoles, distribució de terres, millora de les condicions dels treballadors, però les mesures adoptades com el procés de laïcització de l'estat i la concessió de l'estatut d'autonomia per Catalunya (1932) no va satisfer als sectors més conservadors del poble espanyol. En la segona etapa, de 1934 fins febrer de 1936, les coalicions de dretes que guanyaren les eleccions van frenar el programa reformista dels anterior i rebutjaren així el model d'estat i de societat que els primers anys de república s'havien anat constituint. Finalment, de nou en la tercera etapa les esquerres van guanyar les eleccions van emprendre la política iniciada en el primer bienni i portar a terme una autèntica transformació social i econòmica.

Aleshores si parlem de l'economia, no podem afegir gran cosa, la caiguda de la borsa de Nova York de l'any 1929 va paralitzar pràcticament totes les activitats econòmiques. A Mataró, la crisi afectà gairebé a tots els sectors econòmics, com hem dit abans essencialment a la indústria tèxtil, ja que des d'un punt de vista tècnic la maquinària del gènere de punt estava antiquada i les empreses eren petites en aquestes circumstàncies no es pogué plantar cara a la competència comercial. A l'agricultura, a partir de 1932 les dificultats per a exportar patates van créixer ja que per un costat, Anglaterra va posà fortes traves amb aranzels i per l'altre la competència va augmentar considerablement. De totes maneres, aquesta situació va millorar una mica gràcies a què el 1933 la nostra

patata va rebre la “Denominació d'origen”.

La situació social local era igual de difícil, les males condicions de vida dels treballadors comportaren nombrosos conflictes durant els dos primers anys de la República que eren acompanyats de mesures de força, com manifestacions i vagues. Les diferències entre les dues forces sindicals eren cada cop més presents, la UGT es mostrava molt més moderada i la CNT creia en emplear qualsevol mètode per aconseguir les satisfaccions de les reivindicacions proposades, aquest fet provocà un boicotejament mutu de les accions d'ambdós sindicats. Malgrat aquesta desunió, les plataformes més reivindicatives presentades pels treballadors eren satisfetes per la patronal i les autoritats mataronines abonaren les centrals sindicals. Aleshores del 1934 al 1936, aquests conflictes van anar a la baixa i els mètodes foren menys radicals a més de l'apropament de les posicions ideològiques i dels mitjans de lluita.

De tota manera, a partir del triomf del front popular les vagues augmentaren novament protagonitzades sobretot pels collidors de patates i pels treballadors del ram del comerç.

A partir del febrer a la tercera etapa del govern de la segona república i la voluntat de les esquerres per transformar la societat i l'economia va ser interrompuda per la facció de l'exèrcit més identificat amb les forces polítiques dretanes i estaven encapçalades pels generals Sanjurjo, Mola, Franco, Queipo de Llano, Goded entre d'altres i s'aixecaren contra la república el 18 de juliol de 1936 fet que inicià la guerra civil espanyola que havia de durar gairebé tres anys.

A Mataró la primera resposta oficial contra el cop d'estat fou la creació del “Comitè antifeixista local” i del “consell D'economia”, organismes que a causa de la reestructuració de la generalitat de Catalunya, obligada a afrontar la nova situació derivada de la guerra civil no duraren gaire temps, aleshores a finals d'any es creà el “Consell Municipal” amb atribucions en matèria de defensa.

A partir de l'any 1937 el Consistori mataroní es trobà amb greus problemes com l'escassetat de queviures, la indústria gairebé estava paralitzada, el problema amb els refugiats, augments de continus bombardeigs. De mica en mica el consell municipal va anar veient com a la generalitat li retallaven moltes de les seves atribucions i com pel març de 1938, es concretaven novament les competències dels consells municipals. Però la greu situació de la guerra civil que vivia el país deixà a un nivell molt secundari

aquestes modificacions.

Finalment, el 27 de gener de 1939 cap a les cinc de la tarda els exèrcits del general Franco van entraven a Mataró després d'haver viscut des de feia dies l'espectacle depriment de la retirada de l'exèrcit i de la gent vençuda. Cinc dies després (1 de febrer) les noves autoritats militars van nomenar una Comissió Gestora Municipal Provisional presidida per Joan Brufau i Cusidó.

A partir de l'aixecament militar del 18 de juliol la realitat laboral i social canvià considerablement. Es volgué donar una resposta revolucionària autènticament obrerista ja que els comitès obrers intervingueren les empreses i els ajuntaments, i els sindicats, els grans serveis públics.

Es col·lectivitzaren moltes de les terres agrícoles i els camperols en molts llocs deixaren de pagar els arrendaments i al mateix temps la Generalitat a l'octubre del 1936 promulgava el decret de la col·lectivitzacions de la indústria de Catalunya que havia de ser obligatori en les fàbriques de més de cent treballadors, en les empreses on s'haguessin produït abandó o bé en les empreses mitjanes si així ho exigia el personal

Però una de les causes de la desfeta de la República fou que no compartien uns criteris unitaris ni unes mínimes normes comunes d'actuació, els marxistes i els partits d'esquerra en general veien prioritari guanyar la guerra en canvi els anarquistes bàsicament creien en una revolució política i social imminent.

El trasbals que suposà la guerra civil espanyola, influí lògicament en l'evolució de la població mataronina ja que en acabar la guerra l'any 1940 els habitants de Mataró eren 29.920 i deu anys més tard només 31.634. Aquest petit increment es va percebre en la urbanització d'algunes zones de fores de les rondes com per exemple Molins i Cerdanyola. Però el gran increment de població no es va donar lloc fins anys més tard ja que la demanda de mà d'obra de les indústries local va afavorir la immigració i la edificació en massa en aquestes zones plens de vinyes i garrofers.

1955 Mataró ja tenia una població de 34 mil habitants una quartar part de la qual era nascuda fora de Catalunya i al 1960 la població ja arribava als 40 mil habitants.

Des d'aleshores les barriades mataronines anaven creixent com Rocafonda, el Palau, Peramàs, la Llàntia i l'Escorxador de tal manera que el plànol local anava canviant

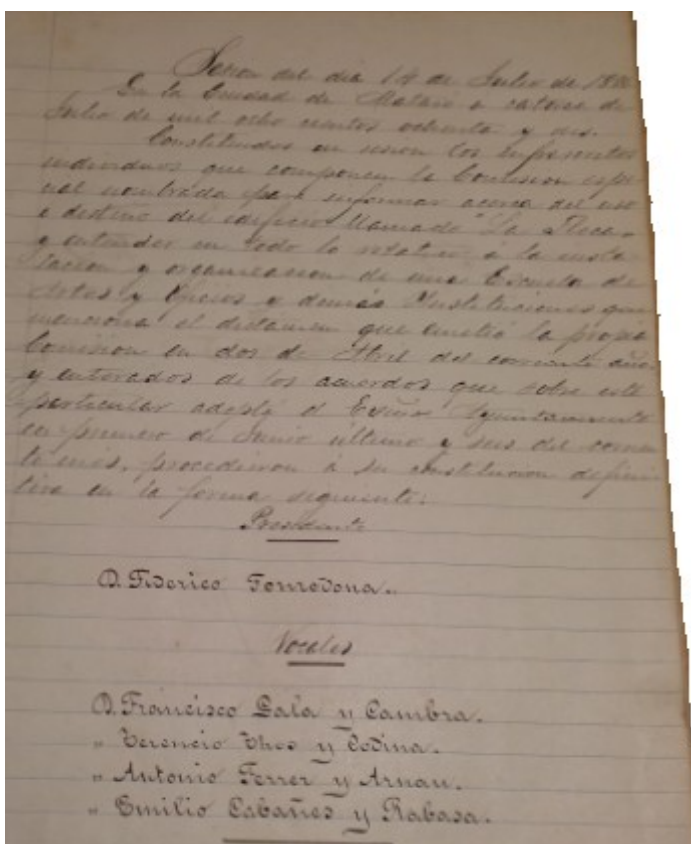
radicalment. Aquest creixement també es devia a les noves reformes urbanístiques del moment on destacaven el traslladat de la carretera N-II a baix a mar, la urbanització de l'espai ocupat per l'antiga caserna d'artilleria el 1965 i el més important la urbanització del denominat polígon Espartero (actualment el pla d'en Boet)

Però l'augment quantitatiu d'habitants no va anar acompanyat d'un augment qualitatiu racional i equilibrat de la nostra ciutat, sinó que la falta de planificació i la especulació van fer de les barriades zones amb manca de serveis o d'equipaments col·lectius, per això ja a l'any 1977 la reforma d'ordenació urbana va intentar afrontar aquest problema.

Per acabar aquest context històric hem de dir que es produí un canvi radical en l'agricultura mataronina amb la introducció d'energia elèctrica per extreure les aigües subterrànies. S'aplanaren les terres i s'anivellaren els camps per cultivar patata primerenca i exportar-la a Anglaterra ja que arribà al seu punt més àlgid entre el 1954-1960. Pel que fa la indústria el gènere de punt seguia sent la indústria més característica de la ciutat i els anys 60 arrenca una època de prosperitat econòmica per tot arreu, i el fet que ho demostra és que a l'any 1975 ja eren més de vint mil obrers els que treballaven en fàbriques del sector tèxtil.

2. Fundació de l'escola

Com hem anat explicant anteriorment en el context històric, Mataró estava en plena ebullició de desenvolupament econòmic, sobretot en el sector industrial, fet que comportà un gran creixement de la població i conseqüentment d'urbanització. Però la gran majoria de la població treballadora era analfabeta i al segle XIX s'obriren noves escoles per començar a tractar amb aquest problema. El projecte escolar més important de finals d'aquest segle, fou la creació d'una escola d'arts i oficis municipal, una iniciativa de l'ajuntament que tenia com a objectiu principal formar professionalment els joves obrers de la ciutat.

Acte de creació Escola Arts i Oficis, 14 Abril 1886

En el primer moment que es va posar en marxa el projecte, es creà una comissió que s'ocupava de tractar tots els assumptes de l'obertura d'aquesta l'escola. Estava formada per Federic Fonrodona, com a director i els vocals eren Francesc Sala i Cambra, Terenci Thos i Codina, Antoni Ferrer i Arnau i finalment Emili Cabanyes. Els mateixos que a l'abril de 1886 van proposar en un acte a l'Ajuntament habilitar l'edifici de l'antiga escola pública de dibuix que es va obrir a l'any 1835 i que estava situada al local de la Fleca, al carrer d'en Palau. Una altra de les seves funcions era decidir quin havia de ser el funcionament de l'escola i els professors

que n'havien de formar part.

Aquesta junta va perdurarà al llarg dels anys i al reglament constituït el 1888 va delimitar exactament en que consistia i quines eren les seves funcions. Aleshores, la junta estava constituïda pe tots els professors presidits pel director i s'ocupava d'aprovar al principi de cada curs el programa dels ensenyaments que s'havien d'impartir aquell mateix any i

acordaven els exercicis pràctics de cada curs. Examinaven també, els comptes que la direcció presentava abans de ser enviats a l'ajuntament i li proposaven tots aquells canvis i reformes que consideraven convenients per a la prosperitat de l'establiment.

Per llei, s'havia de reunir una vegada cada mes, com a mínim, i hi havien d'assistir tots els seus membres obligatòriament, a no ser que es tractes d'una causa justificada. Tots els acords que es prenen ho feien amb la majoria absoluta i el vot del president era el decisiu en cas d'empat. Finalment, la comissió adoptava la postura de consell de disciplina quan era necessari en cas de mala conducta expedientada per part d'un professor o en el cas que s'hagi de jutjar a un alumne.

El dia 20 d'octubre de 1886 es va iniciar el primer curs de l'escola d'arts i oficis de Mataró, la matrícula de la qual es va obrir el dia 18 del mateix mes i el seu cost era de deu pessetes per alumne. El curs va començar a l'edifici de l'Ateneu mataroní, al carrer nou nº9 que l'Ajuntament va llogar per quaranta-cinc pessetes mentre s'estaven realitzant les obres de l'edifici de la Fleca. En aquest primer curs, hi havia dos tipus de classes :la preparatòria, que era totalment gratuïta i les pròpies assignatures que es pagaven a 5 pessetes respectivament.

El 28 del mateix mes es celebrà per fi l'acte oficial d'inauguració a les onze del matí al Saló de Sessions de l'Ajuntament, amb presència de tots els seus membres del moment i Marcelino Roca com alcalde. Van tenir important rellevància les paraules de Terenci Thos i Codina que en el seu discurs declarà que la ciència no havia sigut mai un patrimoni exclusiu dels aristocràtics i amb diferents cites va demostrar que tots els autors d'innovacions artístiques, tecnològiques i d'altres àmbits, provenien dels indrets més humils. Amb això va voler provà la importància de la creació d'escoles d'arts i oficis en què el treballador no era una simple màquina, sinó que era coneixedor del que feia i del perquè ho feia ja que estava

Façana lateral de l'Escola d'Arts i Oficis

suficientment preparat per aquell ofici que havia escollit per dedicar-s'hi.

Tenint en compte la dificultat del projecte i la seva importància l'ajuntament va demanar una subvenció del 60% a la Diputació Provincial per poder tirar endavant , ja que al gener de 1887 l'escola ja presentava un dèficit de 12140 pessetes.

A partir d'aleshores tots els cursos tenien una duració de nous mesos, des de l'u d'octubre fins l'u juny i l'obertura oficial tenia lloc al primer diumenge del mateix mes d'inici. Aquest acte era públic i el discurs d'inauguració estava en mans d'un dels professors. Aleshores aquest professor el presentava després de què el secretari llegís la memòria relativa al curs anterior, seguidament, es procedia a l'entrega de premis.

L'Escola presentava un ensenyament nocturn de dues hores diàries de set a nou del vespre, ja que els seus alumnes treballaven durant el dia. Aquesta norma va canviar durant la guerra civil, del 1936 al 1939, que aleshores el govern havia implantat un toc de queda i les classes es feien a plena llum del sol.

L'ensenyament es realitzava tots els dies no festius exceptuant els següents: el dilluns i el dimarts de carnaval, dimecres de cendra, dimecres, dijous, divendres i dissabte sants, el dilluns de Pasqua, Tot Sants i vacances de nadal a partir del 23 de desembre.

La primera quinzena de juny estava destinada als exàmens ordinaris per aprovar el curs i la segona de setembre a matricules, exàmens extraordinaris i d'ingrés

En el moment de la creació, la junta va establir tres seccions o especialitats de branques del coneixement diferents:

- ➔ Arts industrials i constructives, en aquesta establien a més a més tots aquells ensenyaments de directa aplicació d'algun ram de la indústria local,
- ➔ Comerç
- ➔ Belles Arts.

Les classes de tipus oral i tècnic havien de ser alternes al llarg de la setmana i la seva durada era d'una hora. Tenien un caràcter essencialment pràctic i de directes aplicació adaptades a les necessitats dels alumnes que la gran majoria tenien poc temps per poder estudiar. Les classes gràfiques o de dibuix eren diàries (de dilluns a dissabte) i amb una durada de dues hores.

Els alumnes havien d'escollir una de les seccions esmentades anteriorment, i matricular-se de les assignatures que l'escola havia marcat. Eren obligatoris els exàmens a final de cada curs per tal de poder continuar i avançar el següent any.

Un cop finalitzat els quatre cursos reglamentaris l'alumne rebia un certificat d'eficiència i aptitud quan acabaven l'especialitat la qual pertanyien.

En un principi, per ingressar a l'escola s'havia de ser major de dotze anys i havien de realitzar un examen per acreditar els seus coneixements. Aquest, consistia en una prova de lectura en imprès i en manuscrit, un dictat i quatre operacions matemàtiques amb números enters.

A més, es va creure convenient que s'introduís una classe d'ensenyament elemental, annexa a l'escola, per adults en la què es podien preparar els alumnes que estudiaven a l'establiment que no estaven suficientment instruïts.

3. Estudis que s'impartien a l'Escola d'Arts i Oficis

Com hem fet un esment anteriorment, l'any 1888 l'escola va firmar el reglament on constaven totes les bases de l'entitat municipal i on s'establiren les assignatures que havien de compondre cada divisió del coneixement. De totes maneres al llarg dels anys es van anar incorporant diferents ensenyaments convenientes a la situació laboral de la ciutat o les preferències dels alumnes matriculats.

Per començar, parlarem dels estudis que marquen el reglament i foren els que protagonitzaren els primers cursos de l'escola d'arts i oficis de Mataró.

- ➔ La primera secció d'arts industrials i de construcció constava de quatre cursos i en l'últim hi havia diferents assignatures segons la especialitat:
  - **El primer curs:** els alumnes feien aritmètica amb el sistema mètric decimal, geometria plana i dibuix lineal. Seguidament, al **segon curs** s'ensenyava: complement d'aritmètica, nocions d'àlgebra, geometria de l'espai, nocions de geometria descriptiva i dibuix professional. Per acabar les assignatures conjuntes el **tercer curs** consistia en ensenyament de mecànica general i aplicada a més d'un segon curs de dibuix professional. Finalment, el **quart curs**

constava de diferents assignatures segons els tres oficis que havien d'escollir: Per aquells alumnes que vulguin ser mecànics hauran de realitzar classes de màquines i calderes de vapor, de dibuix per el desenvolupament de projectes i de pràctiques o exercicis de taller. Si prefereixen treballar de constructors els ensenyaments d'aquest ultim curs seran: Construccions, al igual que els anteriors, dibuix per el desenvolupament de projectes i dibuix decoratiu aplicat a la construcció. Finalment l'ultim ofici el qual podran aspirar els alumnes d'aquesta branca seran de capatassos i hauran de fer tecnologia industrial, química aplicada a la industria i dibuix de projectes.

→ Aleshores la segona secció era la branca que tractava el comerç i estava constituïda per només tres cursos, el primer dels quals s'ensenyava aritmètica amb el sistema mètric decimal, elements de geometria i dibuix lineal. En el segon curs les assignatures eren teoria de comptabilitat, càlcul mental i llengua francesa. El tercer curs, per finalitzar, es realitzava les pràctiques de comptabilitat, geografia i estadística i un segon curs de llengua estrangera francesa.

→ Però això no és tot, una part important de l'ensenyament d'aquesta escola i el que en part que també la feia especial era la secció de Belles arts, que tenia també els quatre cursos reglamentaris. En el primer s'hi ensenyava, al igual que en les altres seccions, aritmètica amb el sistema mètric decimal i una altra totalment nova que era el dibuix de figura o decoració. Aleshores al curs següent es continuava aquesta matèria de dibuix amb un nivell més elevat i es realitzava a més una classe de geometria. El tercer curs comprenia assignatures com el dibuix de figura o paisatge i el dibuix aplicat a les arts decoratives. Finalment al quart curs realitzaven classes de còpia del guix en figura o en decoració.

Classe de dibuix

Aleshores, l'extensió en la qual s'havien d'explicar aquestes matèries de cada secció es fixaven detalladament als programes oficials que a inici de cada curs aprovava la junta de professors de l'escola.

El dibuix professional era una de les matèries més bàsiques i de més importància en totes les seves variants de l'escola ja que era la base de molts dels oficis els quals els nostres alumnes volien dedicar-se o els quals ja hi treballaven. Aquest fet explica que en diverses ocasions fos una de les assignatures amb més nombre de matrícules i que el recinte sigui insuficient per ocupar tanta demanda. Com anàvem dient, les bases generals d'aquest ensenyament de dibuix eren pels alumnes d'oficis com els paletes i picapedrers, els fusters i ebenistes, torners en ferro i en fusta, llauners, vidriers i pintors en parets.

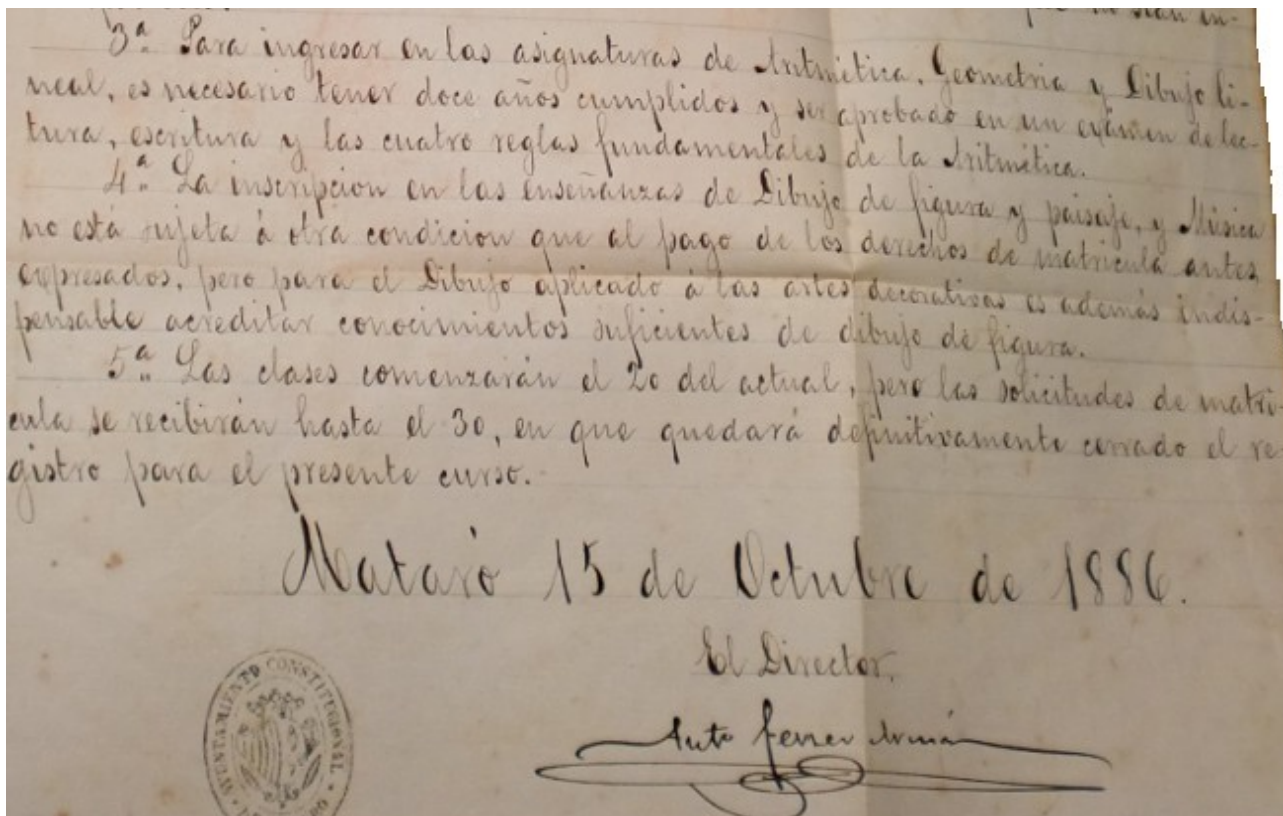
Ara bé, els alumnes també havien de demostrar tot el que havien après mitjançant exàmens. Els alumnes interessats sol·licitaven per realitzar el dia u de juny els seus exàmens ordinaris. Els exàmens extraordinaris, en canvi, tenien lloc a la segona quinzena de setembre, ambdós eren públics. De la mateixa manera que distingíem dos tipus de classes, les orals i les gràfiques, hi havia un examen per cada tipus d'assignatura. El de les matèries orals consistia en preguntes i exercicis pràctics en el temps que el tribunal creia convenient o segons les indicacions de la programació de cada classe.

Els exàmens de les classes gràfiques no eren més que presentar tots els treballs realitzats al llarg del curs, els quals posteriorment eren exposats al públic durant vuit dies aproximadament, perquè un tribunal els jutgés i pugués fer les preguntes necessàries per acreditar el coneixement de l'estudiant.

Les qualificacions d'aquests exàmens eren excel·lents, notable bé aprovat i suspens i el tribunal que s'ocupava de les notes estava compost per tres jutges, tres professors entesos en la matèria i presidits pel més antic si és que el director no hi assistia. El jutge més jove feia la funció de secretari el què redactava les actes firmades pels seus companys, una de les quals anava destinada a l'escola i l'altra s'exposava al tauló de l'escola.

Els alumnes que suspenien havien d'anar a la convocatòria extraordinària i aspiraven com a nota màxim un bé i els alumnes que aspiressin a rebre un certificat d'aptitud havien de realitzar i ser aprovats a un sol examen general que es dividia en tres exercicis: el primer un examen oral de les diferent assignatures que havien cursat al llarg de la seva estada a

l'escola; el segon era una interpretació o desenvolupament d'un projecte i finalment el tercer que consistia en la construcció o saber manejar una màquina de vapor per aquells alumnes maquinistes, construccions de models de fusta pels constructors i finalment l'elaboració d'un objecte pels els capatassos tecnològics. Cal tenir en compte que en aquest tipus d'exercicis les qualificacions només eren d'excel·lent, aprovat i suspès i que els treballs del darrer exercici quedaven en propietat de l'escola.

Fragment bases creació que parla de les assignatures

Per concloure aquest apartat d'estudis hem de parlar de les noves assignatures que es varen incorporar al llarg dels anys, concretament al curs 1894-1895 es va proposar la incorporació d'assignatures com música instrumental i un curs de confecció i tall pels vestits de senyora. D'aquestes assignatures precisament en derivaren especialitats noves com tall i confecció on s'ensenyava les matèries de cosir a mà, cosir a màquina i feines. Per finalitzar, l'especialitat de música fou una de les últimes en afegir-se al repartiment escolar i comprenia les assignatures com Solfeig Piano, Violí, Teoria musical i Harmonia, juntament amb electricitat i ràdio i tecnologia mecànica, ensenyaments que mostraven en quin estat d'evolució tecnològica es trobava la ciutat mataronina.

4. Qui era el personal que formava part d'aquesta escola?

Des de la seva obertura l'entitat de l'escola arts i oficis va estar constituïda per un personal facultatiu compost no només de professors sinó també dels seus ajudants d'un conserge que s'ocupés de la cura de l'establiment i del materials dels diferents ensenyaments pràctics. Pel que fa al referit material l'escola constava de sales com un gabinet de física, un laboratori químic, un museu de màquines i productes i una biblioteca científico-industrial. Aquest personal era nomenat per l'ajuntament i estava presidit per dos càrrecs encara avui en dia mantenim als ensenyaments de tipus públics i concertats, el director i el secretari.

El primer director de l'escola d'Arts i oficis fou Antoni Ferrer, enginyer industrial, i fins l'any 1958 el seguiren personatges com Eduard Ferrés i Puig que era arquitecte igual que el següent director Melcior de Palau i Simon a continuació Ignasi Mayol i Pasant, un altre enginyer industrial i finalment i el més representatiu de tots el senyor Rafael Estrany i Ros pintor, fou el que va impulsar el projecte del museu municipal que s'instal·là al mateix edifici de l'escola l'any 1942.

La figura del director era la de cap de l'establiment i li corresponia procurar l'exacte compliment del reglament i donar instruccions per aconseguir un bon rendiment de l'escola. Per això moltes ocasions havia de visitar les càtedres i les altres dependència per tal d'assegurar-se que el programa d'ensenyament estigui empleat correctament. A més ell era l'encarregat de presidir la junta de professors i comunicar a l'ajuntament el acords necessaris . Simultàniament, també havia d'amonestar privadament i suspendre el lloc de treball i el sou als professors o ajudants i treballadors en casos d'urgència, aleshores es sotmetien a un consell de disciplina per poder expedientar-lo.

També realitzava funcions de tipus més administratiu com autoritzar les certificacions i tota la documentació de l'escola o bé informar a les instàncies que dirigien a l'ajuntament dels professors, ajudants empleats i alumnes que constituïen l'escola en aquell moment. Així mateix el director s'encarregava de proposar a les autoritats municipals totes aquelles millores que considerava transcendents per un bon funcionament i de representar-nos a tots els actes oficials que li tocaven assistir.

Per acabar el director només podia obtenir aquest càrrec si es tractava d'un professor amb una titulació d'enginyeria o bé arquitectura i si era nomenat pel mateix ajuntament.

En el cas que el director s'absentés o es posés malalt qui s'ocupa de substituir-lo el subdirector que adoptava la responsabilitat de realitzar totes les seves funcions.

Tot i ser el cap de tota l'escola hi havia un càrrec també important pel que feia a la direcció, estem parlant del secretari. Era un professor de l'escola nomenat per l'ajuntament i en cas de què faltés era substituït per un professor de caràcter interí que havia establert el director. Aleshores el secretari s'ocupava de tota la gestió administrativa com per exemple portar al dia la correspondència oficial de l'escola, el llibre d'actes de la junta de professors i el registre d'entrada o sortida de tots els documents. Les altres funcions eren, proporcionar els diplomes i certificats que se li demanaven per a qualsevol assumpte de l'escola amb el vistiplau del director, portava la comptabilitat dels fastos i ingressos de l'entitat, tenia les còpies de totes les disposicions legislatives i totes les ordres de la superioritat, realitzava l'inventari del material escolar i finalment redactava i llegia la memòria de l'acte d'inauguració oficial anual sobre l'estat i la marxa de l'establiment.

Els professors

Per parlar dels professors començarem amb explicar qui eren els ajudants, com van sorgir i que feien . El 29 de febrer de 1896 l'alcalde va creure convenient que seria millor per cobrir les classes que quedaven desateses i no haver de pagar més sous de professors, que els alumnes més distingits se'ls recompensés amb places d'ajudants per tal de reduir el cost de 500 pessetes a 250.

Aleshores aquests ajudants s'encarregaven d'auxiliar als professors numeraris en tots els treballs preparatoris de les lliçons pràctiques i substituir en cas de malaltia o absència justificada, a més de dirigir les pràctiques que se'ls encomanaven. Els ajudants que realitzaven les classes gràfiques assistien diàriament seguint les ordres del respectiu professor. Finalment el nomenament d'ajudant es feia mitjançant un concurs previ a l'ajuntament i eren proposats per la junta de professors.

Després d'explicar qui eren els ajudants i d'on venien cal aprofundir amb els reals protagonistes d'aquesta escola i els que realitzaven una de les tasques més importants com era la d'ensenyar. Evidentment, els fundadors d'aquesta gran escola van decidir quins havien de ser els primers professors. El que s'ocupava de la classe elemental per adults era Antoni Casals. Antoni Ferrer era el responsable d'aritmètica, geometria i dibuix

lineal. La classe de construccions estava en mans d'Emili Cabanyes i la de dibuix aplicat a les arts decoratives de Josep Vinardell. Finalment, Josep Robreño era el professor de dibuix natural.

Aleshores per entrar de professor de l'escola d'arts i oficis havien de ser anomenats per l'ajuntament i realitzaven un concurs previ. Normalment el que feia l'ajuntament era publicar un anunci als periòdics locals establint uns quinze dies aproximadament de termini perquè els interessats enviessin una carta a la secretaria municipal, un cop acabat el plaç un jurat del mateix ajuntament decidien quin era el millor candidat que en encaixava en el perfil i complia les màximes condicions.

El reglament de l'any 1888 establí pels professors unes obligacions molt ben definides les quals consistien en assistir amb certa puntualitat a les seves respectives classes i explicar les assignatures d'acord amb els programes aprovats i emprant els textos més adequats al seu desenvolupament i clara exposició. Havien de portar al dia les llistes de la

Classe de Química

seva classe anotant totes les faltes que cometien els alumnes i les censures que mereixien. També passaven al secretari al final de cada una llista de les faltes d'assistència comeses pels alumnes i les notes de tots els incidents que ocorreguessin en la seva aula; triaven i conservaven els respectiu material d'ensenyament i dirigien els treballs pràctics i la construcció de models corresponents a les seves matèries.

Si el director ho manava havien de constituir els tribunals d'examen i llegir per torn el discurs inaugural en l'obertura oficial del curs, amb un escrit de tema de lliure elecció i amb l'aprovació de tota la resta de junta de professors. Els professors complien totes les seves obligacions i obeïen al director ja que aquest tenia el dret de recórrer a l'ajuntament quan havien comès algun acte no reglamentari. En el cas que el professor estigués absent per malaltia o causa justificada calia avisar amb deguda anticipació per tal de trobar un substitut.

Per acabar, tots els professors tenien el deure d'assistir als actes acadèmics que celebrava l'escola.

Els alumnes

L'escola d'Arts i Oficis de Mataró ofería coneixement al màxim nombre d'habitants possibles tot i això el reglament establia ben clarament que només podien entrar aquells que eren majors de dotze anys d'edat a més de saber llegir i escriure i tenir un coneixement bàsic d'aritmètica. Aquests coneixements s'acreditaven mitjançant un examen d'ingrés i evidentment amb un tribunal que els avaluava. Però no tots els alumnes feien aquesta prova d'accés, aquells que en el curs anterior s'havien matriculat a la classe elemental preparatòria i havien obtingut la qualificació d'aprobat en els exàmens ordinaris o extraordinaris es lliuraven de realitzar-lo. De totes maneres aquesta norma d'edat no era aplicable als alumnes que feien les especialitats de dibuix i música.

En l'acte d'inscripció cada alumne havia de pagar cinc pessetes per curs que corresponien als drets de la matrícula i des del moment que ho feien quedaven subjectes a l'autoritat i disciplina escolàstica de l'establiment. Cal tenir en compte que no podran matricular-se tampoc en les assignatures d'un curs que prèviament no hagin fet i aprovat a no ser que per medis legals acrediti el seu coneixement.

El deure dels alumnes era assistir a totes les classes i fer-ho arribant amb puntualitat i guardant el major silenci i tenint el millor comportament com sigui possible. Si faltaven l'ordre o desobeïen els professors ,ajudants o empleats i es barallaven entre ells o tenien qualsevol altre conflicte eren jutjats per un consell de disciplina. Els alumnes que realitzaven les pràctiques de tallers podien anar a classe amb la vestimenta però sempre amb les mínimes condicions d'higiene.

Quan un alumne no podia assistir a les classes ja sigui per malaltia o alguna altra causa fonamentada abans que passin 48 hores haurà d'informar al professor corresponent, malgrat això si un dels nens acumulava més de quinze faltes injustificades perdria el dret a examen tot i que si que podia assistir d'oient sempre i quant es comportés. Un professor marcava les faltes de puntualitat quan un estudiant arribava més tarde de quinze minuts de l'hora assenyalada i cada cinc faltes d'aquest tipus comptaven com una d'assistència. Finalment un alumne mai podia sortir de classe sense el permís del professor ni tan sols ni romandre a fora més temps del necessari que el motiu de la sortida.

Com a estudiants que eren havien de complir una sèrie de deures i obligacions com bé hem anat explicant, però sovint també es donaven recompenses pel bon treball o càstigs per aquells que no respectaven les normes del centre.

Aleshores tots els alumnes que en els exàmens ordinaris obtenguessin les qualificacions d'excel·lent i notable eren premiats en públic al dia de l'obertura del nou curs, i consistien en objectes útils de les respectives professions com eren instruments de dibuix i llibres tècnics.

Cada curs s'adjudicaven un premi extraordinari per l'alumne que havia concluit amb les millors notes tots els estudis de la respectiva secció i que ja havia obtingut el certificat d'aptitud, si eren dos els que reunien aquestes mateixes condicions aleshores es feia per un previ examen comparatiu. També era premiat l'alumne de cada classe que havia sigut més puntual durant tot el curs que es recompensava amb la supressió de faltes injustificades. Els professors que atorgaven aquestes recompenses seguien la normativa en què deia que no es podia concedir en un mes més d'una supressió de faltes i el nombre màxim de faltes abolides era de tres en cada recompensa.

Si parlem dels càstigs aquells que s'imposaven eren els següents: repressió privada o publica a l'aula la qual pertany l'alumne, expulsió de classe durant la mateixa i expulsió de l'escola.

Els dos primers càstigs podien ser imposats pel professor, però el tercer era el consell de disciplina l'únic competent per a la seva imposició. L'alumne que per raó de falta greu fou condemnat a la pèrdua del curs quedava incapacitat per assistir com a oient a les classes d'on havia estat expulsat. Finalment, els errors que podien cometre el consell de eren totalment inapel·lables en totes les circumstàncies.

5. L'edifici

Com molt bé hem dit en l'apartat de la fundació, l'edifici original formava part de l'antiga escola de dibuix mataronina i es va reconstruir pràcticament de nou per adoptar el gran projecte com era el de l'ensenyament municipal d'una gran escola d'arts i oficis de tamaró. Aleshores es varen posar en marxa les obres que tenia un pressupost de 43973,63 pessetes, amb les quals s'havia d'enderrocar tot el sostre, les parets de la façana principal i remodelar tot l'interior, feina que dirigia i supervisava l'arquitecte municipal i el

contractista que l'havia d'obeir. Tenim constància que l'any 1890 ja es feien les classes al nou edifici tot i que en unes pèssimes condicions ja que les obres no havien finalitzat fet que comportava restriccions d'alumnes. Fins 1894 l'edifici no estigué enllestit, aquesta finalització tenia vital importància ja que en el mateix local podran accedir-hi un major nombre d'alumnes que no havien pogut entrar i podrà incloure les classes elementals i de música, que estaven ocupant un altre local.

Aquest edifici tenia un gran caràcter monumental, valor arquitectònic i una bona distribució dels espais interiors. Per instal·lació de les classes de mecànica, física, química, francès, teoria pràctica de teixit, gimnàstica i confecció es van assenyalar els diversos locals de la planta baixa de l'edifici Per al funcionament de les classes de dibuix lineal i figura, aritmètica, geometria, modelatge i comptabilitat, es van destinar els del segon pis de l'escola.

Per estar degudament separada de les altres classes es va establir a les golfes la classe de música i per últim al pis principal funciona la classe elemental, situada al mateix pis que altres locals com la biblioteca, museu arqueològic i dependències per direcció i secretària.

A més de les aules dels ensenyaments corresponents a l'edifici també s'hi trobaven dues entitats municipals més totalment annexes a l'escola però amb les quals compartien el mateix edifici. En un principi eren el Museu Municipal Arqueològic i la Biblioteca.

El Museu arqueològic contenia alguns dels exemplars més rellevants de la història local, el nombre d'aquests era bastant reduït degut als pocs anys que d'existència raó per la qual no va ser fàcil, tampoc, reunir una gran col·lecció d'objectes de veritable valor artístic.

Malgrat tot, el museu produïa en el seu moment una impressió

Museu d'Escola d'Arts i Oficis de Mataró

agradable a qui el visitava gràcies a la intel·ligència i l'astúcia que havia demostrat en la instal·lació dels objectes el professor encarregat del mateix.

Al 1915 l'ajuntament va adquirir el casal de la família Serra, però no va ser fins passada la immediata postguerra que aquest consistori es convertí en el Museu Municipal.

Però al llarg dels anys es van anar ampliant i el dia u d'octubre de 1948 es va inaugurar la nova sala del Museu d'arts decoratives. Hi assistiren nombrosos membres d'autoritats culturals mataronines, a més de la junta de patronat, la direcció i el professorat escolar.

Els elogis dels visitants es dirigien tant a la idea de la formació del museu, com al seu excel·lent muntatge i instal·lació i els objectes instal·lats al museu d'arts decoratives, tant pintures com escultures, esmalts o ceràmiques, mobiliari o mosaic, i en general totes les obres, van ser apreciades en tot el seu valor per ser belles mostres del bon gust i perfecte del sentit estètic dels nostres artesans.

La Biblioteca era una entitat annexa a l'escola i una bona part dels exemplars que constituïen l'antiga biblioteca popular de la nostra ciutat estaven dipositats allà. En aquest moment la direcció de l'escola s'adonà de la falta de catàlegs per això demanaren als ciutadans mataronins que els interessava el desenvolupament literari local a què contribuïssin amb donatius pel seu enriquiment amb obres de certa importància.

L'any 1937 la direcció escolar va sol·licitar una nova reforma, aquest cop per instal·lar una Estació Meteorològica a un dels departaments de les golfes i transformar-lo en un terrat. Presentaren el projecte a l'ajuntament explicant que s'hauria d'habilitar una nova aula en aquest últim pis que només fins ara hi havia funcionat la classe

experimental de radio, situada precisament en aquest lloc estratègic per tal d'aïllar-la dels sorolls de les altres activitats de l'escola.

Finalment i no menys important hem de mencionar que els anys seixanta la façana de l'escola que donava a la part de l'ajuntament anomenada Plaça de Piu XII, es va decorar amb uns grafiats del senyor Santiago Estrany, fill de l'últim director Rafael Estrany. Aquesta obra mestra estava composta per motius al·legòrics a la ciutat de Mataró i entre aquests dibuixos hi destacaven el dels gegants i el de les santes entre d'altres símbols locals.

Façana lateral i façana que dona a l'ajuntament (plaça dels ninots)

Precisament aquests esgrafiats van donar el nom popular de la plaça dels ninots.

6. Les altres activitats de l'escola

L'escola d'arts i oficis de Mataró a més d'ensenyar totes aquelles assignatures i realitzar pràctiques per preparar als joves obrers de la ciutat a dominar un ofici, presentava i organitzava, també diferents activitats educatives, des de cursets especialitzats, concursos fins a excursions de final de curs, sense deixar de costat que també formava part de l'escola la banda musical que organitzava concerts i actuava als actes d'inauguració.

Al llarg dels gairebé setanta anys d'història, l'escola va realitzar tot tipus de cursets, i aquí tenim alguns dels més destacables del curs de 1943- 1944, l'objectiu principal dels quals era ampliar els coneixements generals i la formació de cultura dels nostres alumnes. El primer era sobre cultura musical, va estar a càrrec del jove director de la banda municipal i professor d'aquesta entitat, Domingo Rovira Castellà. Els seus extensos i sòlids coneixements sobre la música i la història de la música van posar una vegada més de relleu en les interessants i documentades conferències d'aquest curset. L'altre d'aquests cursos va estar en mans de l'historiador local Marià Ribes Bertran, sobre la Història de l'art on estudiava concretament els estils i fent referència particular a les obres d'art de la comarca i de la localitat. Ambdós cursets teniren lloc al saló de conferències del Museu municipal i van ser un èxit tant pel nombre d'oients com per l'atenció i segur profit que en varen treure els alumnes assistents.

La següent activitat era la dels concursos que feien de treballs artístics i manuals. Aquesta idea sorgeix de què la direcció volia impulsar i estimular la iniciativa pròpia dels seus alumnes i així que cadascun segons els seus gustos, les seves preferències o qualitats sàpiga crear la seva personalitat a més de saber que enmig de les dificultats tingui el record dels ensenyaments que ha rebut i mitjançant el propi impuls de solucionar els problemes que se li presenten. A llavors, podien participar al concurs tots els alumnes que presentessin els treballs realitzats a casa o a tallers de fusteria, serralleria, planxisteria, lampisteria, d'electricitat, de construcció i de tota classe de treballs manuals podent ser igualment dibuixos de lineal, decoratiu, pintures i treballs de tall i confecció.

Primera foto a l'esquerra: Concurs d'artesanía, premi de tall i confecció. L'altre Glorieta construïda per Villaroga, Codina y Muñoz. Curs: 1944-1945

S'admetien projectes donant preferència a les obres realitzades: per tant tenien major puntuació la maqueta d'una obra que un dibuix de la mateixa tots els treballs poden portar signats pels seus autors i el jurat es reservava el dret de comprovar si les obres premiades van ser realitzades pels alumnes que les presentaven. Aquestes obres es lliuraven a la secretaria de l'escola ens els darrers dies del curs i es repartien els premis que havíem assignat anteriorment si es donés el cas.

Excurció de la classe de dibuix amb Rafael Estrany

Per acabar hem de parlar de les excursions de final de curs que com havien fet en altres cursos la direcció i la junta del patronat de l' escola, obsequiaven a la fi de cada any un d'aquests últims cursos als alumnes més aplicats amb una visita a la fira internacional de mostra de Barcelona acompanyats dels seus respectius professors i presidis pel nostre director van passar en cadascuna de les aquestes visites unes agradables i profitoses hores, gaudint de les variades atraccions i admirant .

7. L'escola al llarg dels anys

Com a centre d'ensenyament municipal que era durant el llarg dels anys l'escola va anar evolucionant i reformant-se per tal de millorar el seu funcionament i tirar endavant el manteniment d'aquesta ja que l'any 1887 presentava un dèficit de més de 12 mil pessetes, com hem comentat anteriorment. Aquest problema era degut als alts sous que cobraven els professors, 999 pessetes i les despeses totals arribaven a les 13.618 tenint en compte que dels alumnes inscrits rebien 625 pessetes ja que la mitjana de matrícules d'aquests anys era de 150.

Per tal de solucionar aquests problemes es va demanar una subvenció a la Diputació Provincial del seixanta per cent aleshores aquesta va decidir realitzar un detingut examen l'any 1910 alhora que presentaren un projecte de reorganització i reforma en els aspectes econòmics, administratius i d'ensenyament. Tenint en compte la crisi econòmica que patia el municipi el sous dels professors eren excessius a més de què es teniren en compte més els interessos dels professors que dels mateixos alumnes.

Aquesta reforma per començar recordava els drets dels ajudants i professors posant èmfasis en la puntualitat i l'assistència, i advertia a l'escola de què el mateix professor de classe elemental realitzés alhora la d'aritmètica i la de geometria. També recomanaven que no era bo el trasllat de local constant dels alumnes i només podrien assistir en les classes nocturnes públiques aquells alumnes de més quinze anys.

Reclamaren també canvis pel que fa a les matèries i a la seva organització, la classe de comptabilitat havia de comprendre sis hores setmanals i el seu professor havien de cobrar 530 pessetes per realitzar-la. El professor de la classe de dibuix lineal que era auxiliat pel seu ajudant havia de realitzar també les assignatures de nocions d'àlgebra, de Geometria, de Física i d'elements de màquines i de construcció. En la classe de dibuix artístic a més de tenir les seves sis hores a la setmana s'havien de dedicar a l'ensenyament de coneixement de les formes naturals i artístiques i a elements d'història de l'art. Les classes de química i electricitat estarien en mans del director del laboratori municipal i cobrarà 939 pessetes anuals. Qui portarà a cap les classes de francès i d'anglès serà un professor d'idiomes que era designat i es suprimiren l'ensenyament instrumental i conseqüent la plaça del del professor.

Al començar el curs els alumnes havien de pagar 2,50 pessetes per la inscripció que posteriorment l'escola invertia en material. Tots els professors havien de ser numeraris o ajudants o auxiliars i tenir més de 21 anys d'edat i els càrrecs de director, subdirector i secretari de l'escola d'arts i oficis eren conferits per l'ajuntament. Per acabar varen exigir que la consignació pel material, el museu i premis quedaven en disposició del mateix ajuntament.

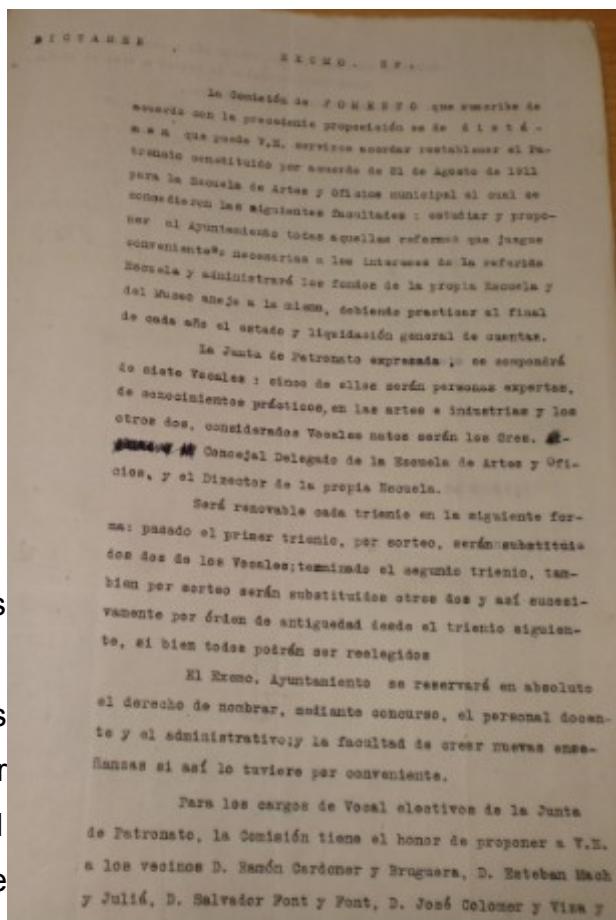
Un altre dels grans canvis que patí l'escola és la creació d'una junta de patronat. L'escola d'arts i oficis de Mataró va presentar un recurs juntament amb la comissió de foment per crear una junta mixta de patronat. el 31 d'agost de 1911 es va aprovar en sessió de l'ajuntament. Aquesta proposta consistia en crear aquest patronat amb una finalitat

purament assessora que estava composta per membres de la mateixa entitat municipal i sota la presidència de l'alcalde o d'un conseller delegat de la referida escola.

Per tant eren set vocals, dos eren nats, l'alcalde o conseller que n'era el president i el director o un professor que el substituïxi. Aleshores dels cinc restants, tres tenien un títol acadèmic d'arquitectura o enginyeria i els dos que falten eren persones amb un coneixement pràctic de les arts i les indústries.

Aleshores, l'ajuntament renovava cada tres anys els seus membres que no fossin vocals nats, en el primer trienni eren dos per sorteig i en el següent eren renovats els tres restants i així successivament per ordre d'antiguitat

Les funcions principals d'aquest nou patronat eren estudiar i proposar a l'ajuntament totes aquelles reformes que creguessin convenients o necessàries per als interessos de l'escola i per el seu bon rendiment. També administraven el fons de l'escola, del museu i

Dictàmen per la creació del Patronat de l'Escola d'Arts i Oficis

de la biblioteca a més de realitzar la liquidació general de comptes a final de cada curs.

Per acabar podríem fer menció als primers membres que tenien el càrrecs renovables d'aquesta junta el 27 de setembre de 1911, foren Joan Bombardó, Narcís Marfà, Ignasi Mayol, Lluís Cot i Manel Guanyabens.

L'u de desembre de 1921 es va crear una comissió de cultura municipal, projecte en què la nostra escola també hi va participar. Estava formada per un president de la comissió, pels delegats de la instrucció pública de l'escola d'arts i oficis o de la banda de música, per l'arquitecte municipal i pel director de l'escola d'arts i oficis de Mataró, amés d'altres regidors i quatre veïns d'aquesta ciutat. Tenien com a objectiu principal impulsar, organitzar i vigilar tot lo referent a l'ensenyament primari, tècnic i professional, a les celebracions de concursos, i exposicions, i a altres manifestacions artístiques i en general tot el que fa referència al desenvolupament de la cultura del poble.

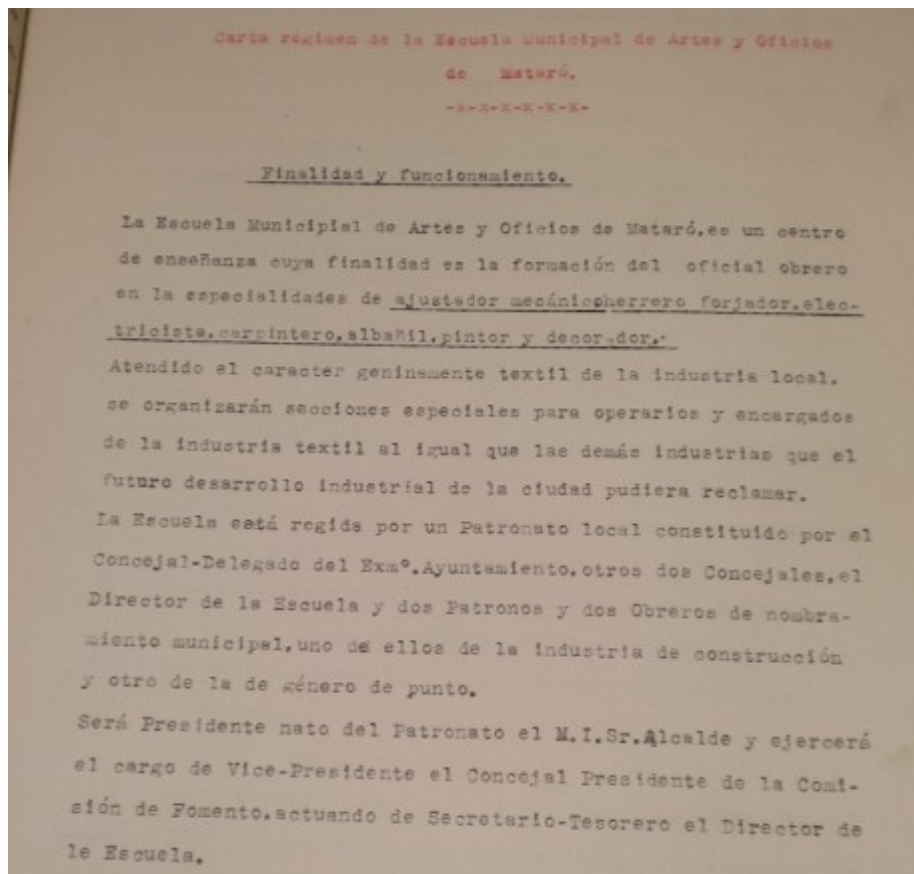
Finalment una de les últimes modificacions administratives de l'escola va ser l'aprovació d'una carta règim l'any 1940.

En els últims anys l'augment de matricules fou considerable per això el Patronat decidí revisar la Carta Règim de l'Escola d'Arts i Oficis de Mataró i el pla d'ensenyament per tal d'atendre totes les necessitats d'aquell moment i no deixar als obrers sense una formació professional adequada. Conseqüentment en l'acord realitzat el 23 de setembre del 1939 obligava al patronat a dotar a l'escola de tots els mitjans indispensables per tal d'estar a l'altura de la gran demanda d'alumnes.

Aleshores les principals modificacions que es van introduir van ser la supressió d'alguns dels ensenyaments especialitzats per la dona i el nomenament d'ajudants que es trobaven sempre en disposició de l'escola per poder atendre les faltes d'assistència dels professors numeraris. A més, aquest augment d'alumnes comportaria també el desdoblament de les classes amb una disposició mínima del personal que treballaven el major nombre possible d'hores.

Aquests eren alguns dels articles més destacables d'aquesta carta règim: quan parla de recursos econòmica afirmava que el patronat disposava de locals i tallers que facilitava l'ajuntament com també el mobiliari màquines , aparells i material escolar en ells instal·lats. Per sostenir i desenvolupar l'ensenyament contava amb les assignacions mensuals que assenyalava l'ajuntament, amb les aportacions d'entitats econòmiques i

professionals interessades en fomentar l'ensenyament tècnic, amb les subvencions de l'Estat, amb l'import de les matrícules dels alumnes i amb les subvencions i donatius que procedien de tota classe d'altres entitats i particulars.

Aprovació Carta Règim, primer apartat: Finalitat i Funcionament de l'Escola

Quan explica l'apartat del personal com a més destacable tenim que el nomenament serà provisional per un període de 2 anys, una vegada complert el termini el Patronat havia de proposar al ajuntament la confirmació o la separació del professor justificant el seu procediment. Distingia entre dos classes de professors, els numeraris els que ensenyaven les assignatures i dirigien les pràctiques i els auxiliars que eren els ajudants i mestres de taller amb un sou inferior que els anteriors. Tots aquestes professors havien d'encarregar-se d'un grup d'assignatures que era el seu programa d'ensenyament on hi hi havien establertes cinc hores setmanals de classe oral i dos hores i mitja de pràctiques i deu hores setmanals pels ensenyaments preparatoris, les gràfiques i les pràctiques de taller.

8. Final de l'escola: Dels Arts i Oficis a Formació Professional

Un grup de mataronins joves es van anar reunint en els terrats de domicilis particulars i d'allà va sortir una instància dirigida a l'ajuntament demanant una escola tècnica i un institut batxillerat, posteriorment es va autoritzar a Madrid, aquestes foren les paraules del ex-alumne i fill de l'últim director de l'escola Santiago Estrany que ens explicava des del seu punt de vista aquest esdeveniment tan important com fou la creació a la ciutat d'una escola de Formació Professional. Però quin va ser realment el procés d'una escola a una altra?

L'any 1948 la ciutat preparava una gran celebració amb actes commemoratius al centenari del primer ferrocarril en tot l'Estat Espanyol que era la línia Barcelona-Mataró. Es preparaven grans festes, però una de les propostes era la creació d'una escola de Formació Professional que pogués arribar al nivell i prestigi que l'Escola Industrial de Canet. El problema de l'escola d'Arts i Oficis era que estava massa enfocada en la part cultural i artística. En aquells anys la indústria s'expansionava i alhora la demanda d'obrer qualificats també augmentava.

La nova llei de Formació professional de 1955 afavoria a la creació de noves escoles i el 1958 va ser clau ja que en aquest període la indústria catalana es refeia, modernitzava i creixia. No paraven d'arribar immigrants d'arreu de l'Estat i Mataró necessitava un nou instrument per poder formar-los adequadament a un ofici industrial.

Aleshores, el Patronat d'acord amb l'Ajuntament van decidir transformar l'antiga Escola d'Arts i Oficis de caràcter municipal, en un centre de Formació Professional. Com bé ens havia dit en Victor Ligos l'Escola d'Arts i Oficis ja no acceptava noves matricules. A més, els alumnes menors de 14 anys ja no podien continuar en aquell ensenyament.

Amb aquestes circumstàncies es creava l'escola de Formació Professional amb les especialitats de Delineació, Electricitat i mecànica, quatre anys més tard s'afegia la de química

Entre totes les dificultats que generava la nova escola era la del espai. L'edifici es compartia als vespres amb els cursos que restaven dels Arts i Oficis com dibuix artístic, pintura, tall i confecció. L'escola de Formació Professional ocupava el segon pis i a partir de les 10 del vespre encara altres entitats culturals ocupaven aquella mateixa planta com

Aster, Orfeó Mataroní, Cobla Laietana.

Gràcies a l'esforç i la persistència de l'autentic creador de l'escola de Formació Professional, el ministre d'educació i ciència va concedir l'any 1964 la classificació de l' "Escola de Maestria Industrial", fet que significava una major aportació econòmica pel funcionament.

Finalment, l'Ajuntament comprà els terrenys a la Caixa d'Estalvis, que ja havia començat a urbanitzar el barri de Peramàs a prop del ja configurat barri de Cerdanyola comunicat amb el centre pel tramvia i a més a i a més aportà el 40 % del cost total. L'edifici es començà l'any 1965 i s'inaugurà el curs 1967 i 1968.

9. L'esfondrament d'un llegat : l'enderrocament de l'edifici de l'Escola d'Arts i Oficis

Com bé coincideixen les paraules de Santi Estrany i Victor Ligos diuen que aquest procés d'enderrocament va ser una "alcaldata", ja que un edifici de valor històric i patrimonial va caure en mans una vegada més de la mà destructiva de l'ajuntament que enderrocà aquest edifici sense cap contemplaments.

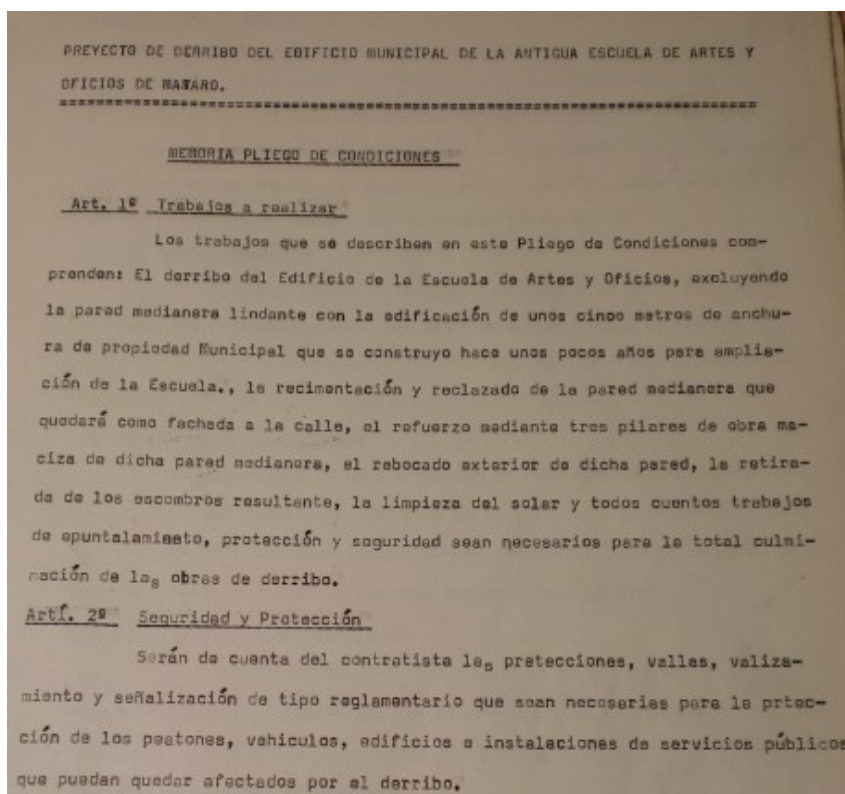
Aleshores el 10 de maig de 1943 es va realitzar una sessió en què es presentava un projecte molt ambiciós de reforma urbana de la part posterior de les cases de l'ajuntament. Aquest projecte consistia en deixar lliure tot aquell espai de construccions l'espai que comprenia els carrers Enrique Granados (El Carreró, en plena dictadura franquista molts dels noms dels carrers més significatius de la ciutat es varen canviar) i del Palau amb l'objectiu de poder fer-hi una plaça o passeig, aleshores demanaven l'adquisició dels edificis tan particulars com municipals d'aquesta zona. Malgrat la oposició en un primer moment el 10 de Març de 1951 el recurs fou aprovat i el projecte tramitat.

Jugaven amb la importància que li donaven a les noves reformes urbanístiques eren totalment necessàries i en aquells moments la Plaça Pius XII era totalment insuficient per assumir la finalitat de les obres, poder descongestionar la zona de la Rambla i pode-hi fer una zona jardinada al centre de la ciutat.

Les Propostes foren:

- Executar parcialment l'acord del deu de març de 1943

- ➔ Com a conseqüència de la primera proposta, volien procedir a l'enderrocament d'ella finca número 11 del carrer Enrique Granados de propietat municipal, és a dir volien tirar a terra d'immediat l'edifici de l'escola.
- ➔ Una vegada fet, la idea era urbanitzar el solar ampliant la seva extensió el màxim possible de la Plaça Pius XII

El treball que s' havia de realitzar era enderrocar l'edifici amb excepció del la paret que tocava amb uns edificis particulars que servirà com a façana del propi carrer i reforçar-lo amb pilars d'obra massissa. A més de realitzar l'enderroc i les obres posteriors abans de que passi un mes després d'haver iniciat les obres.

Condicions de l'enderrocament de l'edifici municipal de l'Escola d'Arts i Oficis

L'import que es va presentar fou el de 297 mil cinc-centes pessetes, costos que varen augmentar ja que enmig de les obres decidiren enderrocar algun altre edifici particular que no havien acordat amb anterioritat, que ascendia a uns 49 mil cinc-centes pessetes més.

La compra de la finca número catorze es va fer mitjançant una subhasta, anunci de la qual estarà publicat als diaris i els aspirant tindran vuit dies per presentar les seves demandes.

Per acabar amb la tràgica fi de l'edifici faré referència a les paraules de Santi Estarany que declarà: "Soc la única persona de Mataró que pot dir que ha vist enderrocar-se els seus propis grafiats", després de representar un gran símbol local i popular l'edifici sencer va desaparèixer, una gran pena per aquells que vivien a prop de la plaça i veia com els seus fills il·lusionats volien anar a jugar a la plaça dels ninots.

Conclusions

Realment després de dedicar-hi un munt d'hores i consultar més de trenta documents administratius i reglamentaris no he trobat cap menció directe de quina fou la importància de l'Escola d'Arts i Oficis de Mataró. Si realment fou important o no per al desenvolupament de la ciutat és una resposta que no està escrita sinó que queda reflectida amb les veus dels testimonis directes i amb la importància de l'Institut Municipal Miquel Biada que ha aconseguit un gran prestigi a nivell educatiu i que, a fi de comptes, la seva essència és la de la seva avantpassada Escola d'Arts i Oficis, projecte innovador en el seu temps per vetllar per a la cultura i la formació dels ciutadans que dia dia havien de llevar-se ben d'hora per complir amb la seva feina als seus oficis respectius. Aleshores, no cal que cap document escrit ens digui si fou rellevant o no en la evolució industrial de la localitat, perquè és evident que perquè una ciutat progressi a nivell econòmic necessita una base de formació en els seus ciutadans.

Aquest fet sembla que sigui d'una enorme lògica, però tenint en compte el gran nombre de població analfabeta al segle XIX, té molt de mèrit només el fet d'idear un projecte d'aquestes magnituds. Per això mateix, sembla increïble que una escola com aquesta hagi caigut en un oblit tan gran després de 125 anys de la seva creació. El seu edifici de gran valor arquitectònic es va enderrocar a la mateixa vegada que records dels mataronins es perdien al llarg dels anys preocupats per poder treballar i mantenir a les seves famílies. Precisament per aquesta falta de presència, de record és important que es posi el més aviat possible en marxa un projecte de memòria històrica amb l'ajuda de tots els testimonis orals possibles per reconstruir la història d'aquesta escola i treballar amb els centres escolars de Mataró perquè tots aquests joves sàpiguen la importància de l'ensenyament i la formació d'una persona que actualment tan poc valoren.

Per acabar aquesta conclusió m'agradaria afegir un fragment del discurs de Rafael Estrany a la celebració d'inauguració del curs 1944-1945 que resumeix perfectament el significat i la importància de l'Escola d'Arts i Oficis de Mataró.

“ La paraula escola és sempre sinònim de cultura i de creixement intel·lectual. La nostra dedicada a capacitar obrers per el dia de demà, a especialitzar-los en el vostre ofici respectiu, compleix la seva labor cada dia amb cada cop més entusiasme, a fi de realitzar el més aviat possible el nostre màxim ideal: que sigui una de les millors escoles de la seva classe.”

ANNEXES

Entrevista a un ex alumne de l'Escola d'Arts i Oficis de Mataró

Nom: Victor Ligos

Any de naixement

Lloc de Naixement: Mataró

Professió: Professor

Observacions: Va ser un dels alumnes que va viure el canvi de l'Escola d'Arts i Oficis a Formació Professional.

1. En quins anys vas ser alumne de l'escola?

Dels 10 fins els dotze, després vaig estar dos anys per anar a la Formació Professional, vaig estar dos cursos, entre aquest temps va morir el Rafel Estrany i va agafar la direcció el seu fill Santi Estrany. Arts i Oficis va anar desapareixent i els que no teníem més de catorze anys no podíem entrar perquè no volien matricules noves i ens vam matricular a la Formació professional

2. Que hi estudiaves?

Als nou anys feia una classe d'Iniciació de Dibuix, als deu Dibuix, fèiem copia...., i a partir dels catorze, setze triàvem per poder fer pintura hi havia en Santi o escultura. Jo vaig triar escultura.

3. Quin horari feies?

Com que era una escola dedicada a la gent treballadora, encara que érem molt petits començaven de les 7 a 10, només eren tres hores de classe. A la Formació Professional es va baixar la franja horària de 6 a 9

4. Com estava distribuïda l'escola?

Les sales de l'escola d'Arts i Oficis les tinc molt clares, a la planta baixa hi havien els tallers mecànic, una serie de torns, i una fresadora en un racó, i llavors la caldera de calefacció. Pujant les escales hi havia secretaria i davant mateix el despatx del director i tot el que ocupava la primera planta de carrer carrer era una de les aules de dibuix que allà bàsicament era el de dibuix lineal. A la primera planta també hi havien dues aules on feien lectures, dictat i t'ensenyaven a llegir i a escriure.

Part reservada per la "Bata Municipal", la banda de música per que no molestessin a les altres classes. Segona planta hi havia bàsicament escultura i guix i argila totes les arts, hi havia també els que dibuixaven amb cavallet superposades. Els tallers eren bàsicament

de mecànica i els racons de lampisteria. Quedava eh.... a la planta baixa

5.Quina era la relació que hi havia entre alumne i professorat?

Era, en principi com que en els arts i oficis tothom i anava voluntàriament, i això es molt important, no era obligatori tu progressaves d'acord amb el tu podies, no passaves d'un nivell a l'altre fins que el professor no veiés que haguessis dominat l'altre. El professor era un senyor que sabia la seva art i t'ensenyava i controlava com evolucionaves.

hi havia gent que va evolucionar amb quatre dies i molt ràpids i d'altres no.

6.Els alumnes que entraven estaven escolaritzats?

L'escola era un complement a l'ensenyament, les escoles que hi havien, n'hi havien prou, eren poques escoles però éram molt poca població també. Quan va començar la immigració dels anys 55 o 60, més aviat tirant els seixanta si que va haver-hi un de calaix, enorme com que anava augmentat tan la quantitat de gent sobretot nens petits, per tant entre Santa Anna, els Meristes del carrer Sant Josep , el senyor Baré i els maristes del Valldemia i els salesians, aquest era de una escola rica. Escola publica només hi havien dos. Escola de nenes, de públiques hi havia la pilar i el Puerto Rico al carrer Alarcón. No hi havia manca de classes, per a mi era un complement d'ensenyament no per falta de classe a partir de Formació Professional si que era per necessitat, sobretot a Cerdanyola que va créixer molt la població de 400 vam passar a més de 30 mil habitants i la majoria gent jove.

7.Que va ser allò que més li va agradar aprendre?

Dibuixar, veure que allò que dibuixava tenia més cos i la evolució que vaig

A mi em va servir molt aprendre el volum

8.. Es va trobar amb moltes dificultats per aprendre? Quines van ser?

No, aviam la dificulta possiblement era més psicològica com que era un complement els meus amics anaven a jugar i jo havia d'aguantar estudiant. Per tant era qüestió psicològica, però "bueno" m'agradava i ho feia, aviam com que era una cosa molt voluntària no anàvem cada dia sinó tres cops per setmana. Un grup anàvem unes hores i uns altres anàvem a unes altres. Era un ambient molt diferent tothom anava predisposat

Entrevista a un ex alumne i professor de l'Escola d'Arts i Oficis de Mataró

Nom: Santiago Estrany

Any de Naixement: 24 juliol de 1923

Lloc de Naixement: Mataró

Professió: Professor i pintor

Observacions: Va ser un dels alumnes de l'Escola d'Arts i Oficis, fill de Rafael Estrany, pintor i l'últim director de l'escola i professor també de la mateixa escola.

1. En quins anys vas ser alumne de l'escola?

Durant la guerra civil, el 1936-1939. L'escola va seguir en funcionament, va ser el moment el meu pare el van nomenar professor.

2. Quina edat tenies?

Calculau, 13 anys.

3. Quin Horari Feies?

No era un horari massa llarg, de 8 a 10 del vespre, era molt curt. Únicament va ser diürn l'Escola d'Arts i Oficis durant la guerra perquè llavors tots els carrers havien d'estar foscos i llavors, es clar, érem molt jovenets els que anàvem a Arts i Oficis i passava a fer-ho al migdia

4. Quins estudis s'impartien?

Doncs mira, en primer lloc pintura, escultura, arts aplicades, decoració de vidre i llavors en aquella època el meu pare va comprar per l'escola un forn de cocció. I inclús recordo que una alumne em va dir si li podia decorar una serie de vidres que es casava.

Després d'això, en la branca d'arts en el mateix edifici, hi havia els assajos de la banda de música i l'orfeó mataroní.

Anem a les assignatures, per sobre de tot hi havia la part d'oficis hi havia tota aquesta varietat d'oficis com lampisteria, fusteria etc. Després també hi havia “ Corte y Confección” i També unes classes de cultura general, inclús quan el meu pare era director va contractar un professor de francès.

5. Recordes algun detall de la fundació de l'escola que t'haguessin explicat?

“Bueno”, de la fundació es va fer el 1886 la idea de fer aquesta escola va ser d'uns mataronins i es va fer un acte oficial en el el saló de sessions. Ara doncs, en allà es van

formar molts dels grans artistes que ara són coneguts. Era una font per tenir una mica de fonts culturals .

6.Quin tipus d'alumnes podíem trobar?

Doncs mira molt curiós, venien alumnes que tenien un ofici determinat, de indústries o de lampisteria, jo per exemple en la classe i en l'escola en general com que els alumnes treballaven i no tenien temps de dutxar-se ni de sopar doncs venien a l'escola amb el vestit mateix del seu taller i “després” veies que tenia uns uns grans coneixements. Eren alumnes bastant grandets d'edat.

7.Quina era la relació entre alumne i professor?

Era molt bona però m'agradava posar-lis per exemple problemes complicats com la planta de la plaça de Santa Maria.

8.Quins estudis imparties com a professor?

Jo feia enginyeria tècnica i superior, arquitectura tècnica, matemàtiques i geografia.

9.Creu que hi havia motiu per l'enderrocament de l'edifici

No, això és perquè vegis com són els mataronins, “bueno” els que han governat sempre aquesta ciutat. L'ajuntament deia que volia fer una plaça.

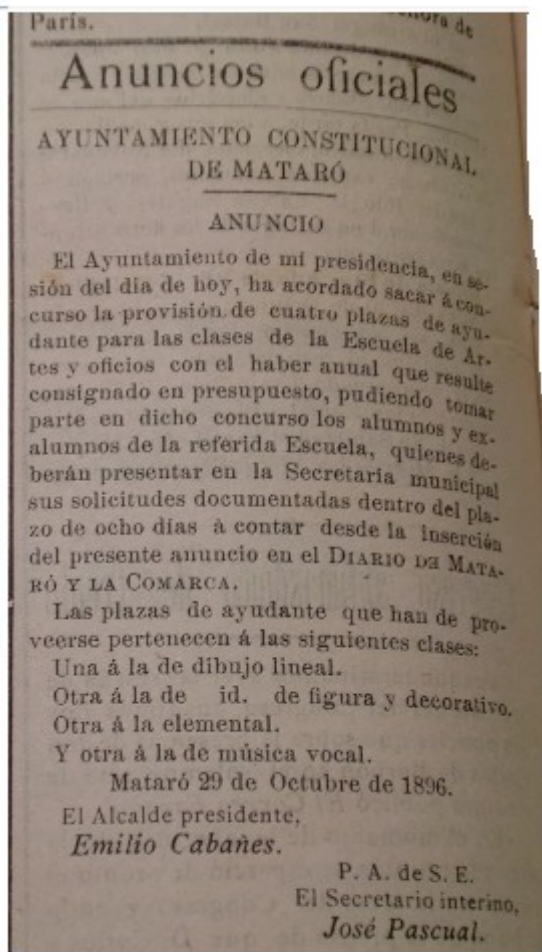
10. Quines eren les diferències entre l'Escola d'Arts i Oficis amb la Formació Professional?

Escola arts i oficis era més art que ofici, el professor doncs feia la maqueta de una casa però arts industrials no feien maquetes, es solen fer amb maquetes fusta.

11.Que va creus que va significar l'Escola d'Arts i Oficis de Mataró?

L'Escola va significar la quantitat de gent que va passar pels arts i oficis, només pel sol fet de la quantitat que trobo d'alumnes que m'aturen pel carrer ja té un gran significat, perquè en moltes ocasions veus la feina ben feta.

Article 1

Diari Mataró i Comarcal. Número 251
 Divendres 30 d'octubre 1896.
 Anunci de concursos de provisions per a
 diverses classes de l'Escola d'Arts i Oficis

Article 2

Discurso del director Rafael Estrany acte inauguració curs 1944-45

“Es una gran satisfacció para mi que el curso de 1944-45 haya tenido mayor vitalidad y brillantez que sus precedentes, como hemos podido constatar a través de la bien documentada memoria con las estadísticas de matriculas

buen termómetro es este, para registrar el mayor o menor incremento de la cultura popular, hoy el periodo ascendente que indica en el juventud un mayor y más noble deseo de la instrucción y de cultura que en años anteriores y en los padre una mas exacta comprensión de las ventajas que proporciona el estudio, siendo este, la mas fructífera herencia que podemos legar a nuestros hijos.

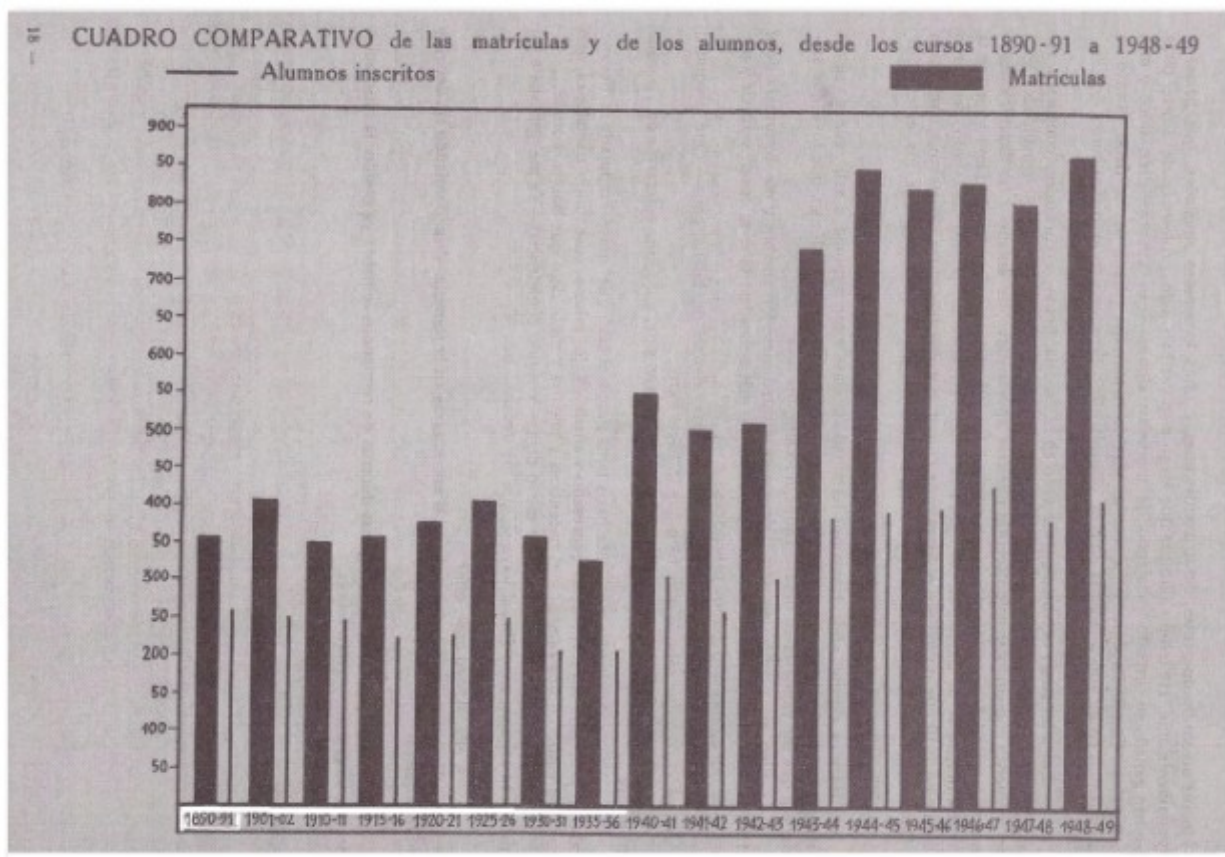
La palabra escuela es siempre sinónimo de cultura y de acrecentamiento intelectual. La nuestra dedicada a capacitar obreros para el día de mañana, a especializaros en su

respectivo oficio, cumple su labor cada día con mas creciente entusiasmo, a fin de realizar lo mas pronto posible nuestro ideal máximo: la de que sea una de las mejores en su clase.

[.....] pero si podemos querer y de hecho ambicionamos, que cada alumno dentro de la esfera de sus cualidades, sus aptitudes y sus aficiones dentro del oficio o arte aplicado de su elección llegue a realizar verdaderas obras maestras.

Queremos pues formar buenos artífices. Excelentes mecánicos, albañiles que sean expertos conocedores del arte de la construcción; carpinteros electricistas dibujantes músicos queremos también dar un importante impulso a las artes aplicadas, lo cual favorecerá no solo al comercio sino también a todos los que sintiendo gusto atracción y cierta aptitud para el arte no pueden dedicarse a ninguna industria artística por encontrarse faltados de un aprendizaje técnico que les asegure una buen base económica.”

Article 3: Gràfica comparativa de la matrícula dels alumnes dels cursos 1890-1891

Article 4

CUADRO COMPARATIVO DE LA MATRÍCULA
EN LOS CINCO ÚLTIMOS CURSOS

ASIGNATURAS	1981-1985	1985-1988	1986-1987	1987-1988	1988-1989
Aritmética elemental.	65	57	63	58	62
Geometría elemental.		25	24	29	34
Gramática elemental.	65	57	63	58	62
Aritmética superior	34	32	31	26	25
Geometría superior	34	32	31	26	25
Nociones de ciencias	34	32	31	26	25
Tecnología de la construcción	20	13	15	13	14
Tecnología mecánica	12	11	9	8	8
Electricidad y Radio.	18	26	22	21	19
Taller mecánico	18	19	18	21	17
Taller carpintería.	20	15	14	13	11
Taller electricistas	22	26	22	21	19
Dibujo lineal	152	161	142	149	157
Dibujo artístico	91	75	67	65	83
Pintura	38	28	26	29	34
Confección.	23	19	25	30	32
Corte.	25	22	23	26	29
Labores.	6	16	19	22	28
Solfes	72	65	71	64	66
Piano	10	14	18	24	21
Violín	23	16	17	12	9
Teoría de música.	72	65	71	64	66
Armonía.		7	15	17	15
	854	832	837	822	861

- 10

Quadre comparatiu de les matrícules dels últims cursos

Bibliografia

Llibres:

- ◆ BOTER DE PALAU I GALLIFA, Ramon. *L'Abans Mataró. Recull gràfic 1865-1965*. El Papiol: Efadós S.A., 2003.
- ◆ LLOVET, Joaquim. *Mataró dels orígens de la vila a la ciutat contemporània*. Mataró: Caixa d'estalvis , 2000 . ISBN:84-923896-2-1
- ◆ SALICRÚ I PUIG, Ramon. PALOMER I FERRER, Artur. *Història Il·lustrada*. Mataró: Gràfiques Tria, 1991. ISBN: 84-606-0024-6

Arxius:

- ◆ Arxiu Comarcal del Maresme (ACM) . Fons Arxiu Municipal de Mataró (AMM)
  - C-0014-13 *Libro de actos de las sesiones celebradas por la comisión especial en la creación de una Escuela de Artes y Oficios y el establecimiento de otras instituciones en el edificio "La Fleca". 1886*
  - C-0014-06 *Expediente instruido con motivo de la creación de una Escuela de Artes y Oficios en esta ciudad. 1886 fins el 1887*
  - C-0014bis-23 *Proyecto de Presupuestos. Curs 1896-1897*
  - C-0014-02 *Con motivo de la reorganización o reforma de la Escuela de Artes y Oficios*
- ◆ Ajuntament de Mataró Fons digital Maresme i Mataró. Fundació Caixa Laietana
  - Activitats Escola Arts i Oficis de Mataró, 1944-45
  - Activitats Escola Arts i Oficis de Mataró, 1945-46
  - Activitats Escola Arts i Oficis de Mataró, 1949-1950
  - Reglamento 1888
- ◆ Museu Arxiu Santa Maria de Mataró
  - Fotografies:
    - Classe de pintura a l'Escola d'Arts i Oficis a càrrec de Rafael Estrany. Sortida a Llanvaneres, al Molí d'en Masriera.
    - Classe de Química a l'Escola d'Arts i Oficis a càrrec de Francesc Spà Salarich